

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

obor Právo

Katedra právní teorie

Sociologicko-právní aspekty vztahu psychologa a pacienta

Diplomová práce

Miroslav Březina

Brno 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Sociologicko-právní aspekty vztahu psychologa a pacienta** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 29. března 2019

.....

Miroslav Březina

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucí této práce JUDr. Bc. Markétě Štěpánkové, Ph.D. za ochotu, pomoc a vstřícnost při našich konzultacích a zájem vyspat nevšední téma. Rád bych též poděkoval JUDr. Janu Provazníkovi, Ph.D. za velkou pomoc při konzultacích nejen trestněprávní problematiky.

Abstrakt

Práce rozebírá právní úpravy povinnosti mlčenlivosti napříč psychologickými profesemi a analyzuje jednotlivé způsoby, jimiž je možné povinnost mlčenlivosti prolomit. V práci jsou dále rozebrány trestné činy, o nichž se může psycholog v rámci výkonu své praxe dozvědět, a to s důrazem na to, zda převáží povinnost mlčenlivosti, či oznamovací povinnost. Dále práce zpracovává specifika prolamování mlčenlivosti ve spojitosti s právní ochranou dětí a postihy, jež psychologovi hrozí v případě porušení jeho povinností. V závěru je potom zhodnoceno, nakolik aktuální právní úprava odpovídá potřebám praxe psychologů a jaké povědomí o ní mají.

Klíčová slova

povinnost mlčenlivosti, oznamovací povinnost, psycholog, znalecký posudek, trestní řád, OSPOD, trestný čin, klient, dokazování

Abstract

This thesis describes legal adjustments of the obligation of confidentiality across psychological professions and analyzes specific ways in which it is possible to breach the obligation of confidentiality. It also describes crimes which can be encountered by psychologists during their practice. Specifically, it will be addressed whether it is the obligation of confidentiality or the reporting obligation that prevails in these cases. It also considers the specifics with regards to the legal protection of children and the penalties that may be imposed on the psychologist in case of breaching the obligation of confidentiality. Finally, it will be evaluated whether the current legal adjustment meets the needs of practicing psychologists and how much they are aware of it.

Keywords

obligation of confidentiality, reporting obligation, psychologist, expert report, Criminal Procedure Code, Authority for Social and Legal Protection of Children, crime, client, taking of evidence

Obsah

1	Úvod	11
2	Povinnost mlčenlivosti	14
2.1	Povinnost mlčenlivosti u klinických psychologů a psychologů ve zdravotnictví	15
2.2	Povinnost mlčenlivosti u poradenských psychologů	17
2.3	Povinnost mlčenlivosti psychologů přes živnostenské oprávnění	20
2.4	Povinnost mlčenlivosti u školních psychologů	21
3	Prolomení povinné mlčenlivosti	26
3.1	Souhlas klienta	26
3.2	Poskytnutí informací potřebných pro návaznost péče dalším zdravotnickým pracovníkům	28
3.3	Vlastní právní obrana	28
3.4	Plnění oznamovací povinnosti či povinnosti překažení trestného činu	32
3.5	Prolomení mlčenlivosti v trestním řízení	41
3.6	Prolomení mlčenlivosti v civilním řízení	47
3.7	Znalecké zkoumání	49
3.8	Možnosti prolomení mlčenlivosti po smrti klienta	52
4	Oznamovací povinnost v případě dětí	54
5	Následky porušení povinnosti mlčenlivosti	67
5.1	Trestněprávní odpovědnost	67
5.2	Správněprávní odpovědnost	67
5.3	Pracovněprávní odpovědnost	68
5.4	Občanskoprávní odpovědnost	69
6	Povědomí psychologů o rozsahu jejich zákonných povinností	70
7	Závěr	73
	Použité zdroje	77

Monografie	77
Články	78
Judikatura	79
Internetové zdroje.....	80
Právní předpisy	81

---

1 Úvod

Výkon psychologické profese je v mnoha ohledech regulován právem. Psychologové ale v právu vzdělávání nejsou a je pro ně tudíž těžké vyhodnotit, kdy jsou ještě vázáni povinností mlčenlivosti a kdy už na ně podle právní úpravy dopadá oznamovací povinnost. Špatným postupem v kritické situaci může psycholog nejen vážně poškodit klienta či jeho nejbližší, ale vystavit trestnímu stíhání i sám sebe.

Psychologická profese je ale současně založena na co možná nejdůvěrnějším vztahu mezi psychologem a jeho klientem. Hloubka této důvěry pravděpodobně přesahuje i hloubku důvěry, již má klient ve svého advokáta. Tato důvěra je absolutně klíčová, jelikož psycholog může klientovi pomoci, jen když ten mu důvěřuje a říká pravdu. Současně zpravidla platí, že zradí-li psycholog důvěru jednoho ze svých klientů, ztratí vůči němu důvěru i ostatní klienti a již za ním nemusí přijít ve chvíli, kdy jej budou skutečně potřebovat, anebo mu mohou z obavy před vyzrazením zamlčet klíčové informace.

Z těchto důvodů je velmi žádoucí, aby si byli jak psychologové, tak jejich klienti dobře vědomi existence a limitů psychologické mlčenlivosti. Současná právní úprava však nabízí opak toho, co by se dalo nazvat jasnou a srozumitelnou úpravou. Český právní řád postrádá zákon o psychoterapii či o psychologických službách obecně. Při určování síly psychologovy povinnosti mlčenlivosti tedy záleží na zákoném režimu, v němž psycholog svou profesi vykonává, přičemž tyto režimy se od sebe značně liší.

Nejslabší mlčenlivostí jsou vázáni psychologové vykonávající svou práci pouze na základě živnostenského zákona, tedy především poradenští psychologové, na něž dopadá zákonná mlčenlivost pouze podle § 15 zákona o ochraně osobních údajů.¹

---

¹ zákon č. 101/2000 Sb.

Přísněji jsou potom mlčenlivostí vázáni psychologové, kteří spadají jakožto „jiní odborní pracovníci“ pod zákon o sociálních službách, a jsou tedy vázáni mlčenlivostí i podle § 100 tohoto zákona.²

Nejsilnější podobu má povinnost mlčenlivosti u klinických psychologů a psychologů ve zdravotnictví, kteří budou představovat těžiště této práce. Ti spadají pod působnost ustanovení § 22 zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních)³, čímž na ně dopadá mlčenlivost podle § 51 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). Mlčenlivost má tedy v jejich případě stejnou váhu jako lékařské tajemství a k jejímu prolamování by mělo docházet jen v nejzávažnějších případech.

K prolomení mlčenlivosti dochází dvěma základními způsoby. Tím prvním reprezentovaným především na základě povinností vyplývajících z trestního zákoníku a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Je povinnost oznámit státním orgánům z vlastní iniciativy informace, které nasvědčují, že hrozí spáchání či byl spáchán některý z taxativně uvedených trestných činů, či je zákonem popsáným způsobem ohroženo dítě. Tím druhým způsobem je povinnost poskytnout součinnost státním orgánům na základě jejich vlastního dožádání, přičemž hlavní úpravu pravidel, za nichž je psycholog povinen spolupracovat, najdeme v trestním řádu.

K prolomení samozřejmě může dojít i v dalších zákonem jmenovaných případech, jako je například využití informací psychologem pro jeho vlastní právní ochranu před soudem.

Práce se proto v první řadě zaměří na definování rozsahu povinnosti mlčenlivosti u jednotlivých psychologických profesí.

---

² zákon č. 108/2006 Sb.

³ zákon č. 96/2004 Sb.

Definovaným cílem práce je zodpovězení této výzkumné otázky: V jakých situacích dojde k prolomení povinnosti mlčenlivosti u klinických psychologů a psychologů ve zdravotnictví, poradenských psychologů, školních psychologů a psychologů podle živnostenského zákona, a kdy naopak převáží jejich povinnost mlčenlivosti?

2 Povinnost mlčenlivosti

Ačkoliv by se mohlo zdát, že vzhledem k chybějící komplexní právní úpravě psychologické profese vyplývá psychologova povinnost mlčenlivosti pouze z etických norem, není tomu tak. Samotný institut povinné mlčenlivosti představuje konkrétní uplatnění ústavního principu ochrany soukromí. Článek 7 odst. 1 Listiny zde říká, že „Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“^{4,5} Povinnost mlčenlivosti psychologa tedy patří mezi státem uložené povinnosti mlčenlivosti, které chrání jedno z významných lidských práv, jež jsou garantována ústavou.⁶

Na zákonné úrovni je potom povinnost mlčenlivosti upravena v obecné rovině zákonem č. 111/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů (zákon o ochraně osobních údajů), který v § 15 stanovuje subjektům, které přicházejí do kontaktu s osobními údaji, povinnost zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a bezpečnostních opatřeních, které je chrání, přičemž tato mlčenlivost přetrvává i po ukončení pracovního poměru nebo skončení příslušných prací.⁷

Komplikace nastávají v okamžiku, kdy se přesuneme do roviny speciálních zákonů. Ačkoliv by se tak na první pohled nemuselo zdát, výkony jednotlivých psychologických profesí se vzájemně velmi odlišují a vzhledem k chybějící zaštiťující právní úpravě jsou upraveny odlišnými způsoby v odlišných zákonech. Bylo by nad rámec této práce se zabývat inženýrskými psychology, kteří se primárně nedostávají do přímého kontaktu s citlivými informacemi klientů, nebo psychology věnujícími se výzkumu. Ti se sice mohou dostat do styku s informacemi důležitými pro orgány

---

⁴ usnesení č. 2/1993 Sb.

⁵ ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo / Petr Šustek, Tomáš Holčapek a kolektiv*. 2016. 582 s.

⁶ POLICAR, Radek. Povinnost mlčenlivosti zdravotnických pracovníků vs. orgány činné v trestním řízení. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online]. 2011. roč. 1, č. 3, s. 33–57[cit. 16. 03. 2018].

⁷ zákon č. 101/2000 Sb.

činné v trestním řízení (například při výzkumu latentní kriminality), tyto informace ovšem sbírají pouze za vědeckými účely, v anonymizované podobě, a jejich respondenti se tedy nestávají jejich klienty v pravém smyslu slova.

Vzhledem rozsahu této práce jsem rozhodl provést podrobnější právní rozbor povinností mlčenlivosti u čtyř základních typů psychologů, s nimiž se v praxi můžeme setkat nejčastěji.

2.1 Povinnost mlčenlivosti u klinických psychologů a psychologů ve zdravotnictví

Klinický psycholog a jeho předstupeň psycholog ve zdravotnictví (dále též jen „klinický psycholog“) představují pomyslný vrchol psychologického vzdělání, jehož podmínky jsou stanoveny podobně jako atestace u lékařů, jen v zákoně o nelékařských zdravotnických pracovnících. Psycholog musí absolvovat pětileté jednooborové magisterské studium psychologie, následně kvalifikační kurz psychologa ve zdravotnictví, čímž se stane zdravotníkem a může vstoupit do zdravotnictví, kde musí minimálně 5 let strávit pod dohledem školitele přípravou na atestační zkoušku. Následně se po splnění poslední z atestačních zkoušek může registrovat ve zdravotnictví jako klinický psycholog oprávněný pracovat bez odborného dohledu.⁸

Tito psychologové jsou potom vázáni stejnou mlčenlivostí jako lékaři. Tedy mlčenlivostí vyplývají ze zákona o zdravotních službách, který povinnost mlčenlivosti stanovuje zcela konkrétně a k její zákonné definici přikládá i taxativní výčet výjimek, za nichž je přípustné její prolomení. Poskytovatel zdravotních služeb je podle § 51 odst. 1 povinen *zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb*. Z tohoto ustanovení je jasně patrná vůle zákonodárce definovat povinnost mlčenlivosti co nejdříve a poskytnout tím co

---

⁸ zákon č. 96/2004 Sb.

---

nejkomplexnější ochranu soukromí pacienta, přičemž smrt pacienta nemá na trvání mlčenlivosti žádný vliv.⁹

Zde je namístě zdůraznit, že předmětem povinné mlčenlivosti nejsou pouze údaje, které psychologovi sdělí klient o sobě, ale povinná mlčenlivost dopadá i na veškeré informace o třetích osobách, které se od klienta dozví.¹⁰

Tento rozsah ilustruje jedno z velkých témat mlčenlivosti podle zákona o zdravotních službách: zda pouhé sdělení, že se pacient nachází ve zdravotnickém zařízení nebo že je pacientem daného lékaře, představuje porušení mlčenlivosti, či nikoliv.

V této otázce nepanuje mezi odbornou veřejností shoda. Například Mach či Buriánek se domnívají, že tímto k porušení mlčenlivosti nedochází, přičemž tento názor podporuje i výklad soudu v případě, jenž byl zveřejněn jako kazuistika v časopise *Tempus Medicorum* 1/2016 na stránkách 20 a dále. Soud zde došel k závěru, že zcela obecné sdělení, že pacientka je dostatečně zdravá, aby se mohla účastnit soudního jednání, jímž odpovíděla ošetřující lékařka na dotaz civilního soudu, nepředstavuje porušení mlčenlivosti, jelikož nesděluje žádné osobní, soukromé ani konkrétní informace o zdravotním stavu či léčbě pacientky.

Proti tomuto názoru ovšem stojí značná část odborné veřejnosti publikující v oblasti zdravotnického práva¹¹, která se domnívá, že už jen pouhé sdělení těchto informací je porušením povinné mlčenlivosti. Zde argumentují faktem, že nebýt výkonu svého povolání, zdravotnický pracovník by se s klientem vůbec nesetkal a nemohl by tedy vědět, že se tento klient například nachází v daném zařízení nebo že je

---

⁹ Šustek a Holčapek. op. cit s. 134-161.

¹⁰ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krise a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017, s. 136-143.

¹¹ DOLEŽAL, Tomáš. *Prolamování povinné mlčenlivosti – absurdní soudní interpretace* [online]. 2011.

---

zdráv. Tyto informace zdravotník nabývá až v rámci výkonu svého povolání, a proto jsou kryty povinnou mlčenlivostí.¹²

Dle mého názoru psycholog toto dilema naštěstí řešit nemusí. Ačkoliv v dnešní době mizí stigmatizace, jež byla dříve spojována s návštěvami u psychologa, je nepochybné, že pouhá informace o návštěvě psychologa je takového rázu, že již sama o sobě při zveřejnění může napáchat značné škody v klientově životě, a může tedy představovat natolik vážný zásah do jeho soukromí, že na ni povinnost mlčenlivosti dopadat bude. Bude tedy spadat do stejné kategorie jako informace o hospitalizaci na psychiatrické klinice nebo v ústavu pro léčbu pohlavních chorob. Zde přitom nastává větší shoda i v odborných kruzích, jelikož i zástupci užšího pojetí mlčenlivosti zde docházejí k závěru, že u tohoto typu zařízení by bylo porušením mlčenlivosti už jen sdělení, že daný člověk je či byl pacientem.¹³ Můžeme tedy konstatovat, že psychologova povinnost mlčenlivosti v některých případech i přesahuje mlčenlivost běžných lékařů.

2.2 Povinnost mlčenlivosti u poradenských psychologů

Skupina poradenských psychologů zahrnuje velmi rozsáhlé množství psychologických profesí, jejichž náplň práce (velmi zjednodušeně) na rozdíl od klinických psychologů má konzultační povahu a nikoliv povahu terapeutickou. Do této skupiny patří poskytování poradenství v oblasti školního, výchovného, profesionálního, předmanželského a manželského poradenství, či linek důvěry a center poskytujících krizovou intervenci.¹⁴

Tito psychologové se potom pohybují v intencích zákona o sociálních službách. Ten sice v § 115 uvádí, že v sociálních službách mohou pracovat i zdravotničtí pra-

---

¹² Šustek a Holčapek. op. cit s. 134-161.

¹³ tamtéž s. 134-161.

¹⁴ PROCHÁZKA, Roman. Teorie a praxe poradenské psychologie. Praha: Grada, 2014, s. 13-15.

---

covníci a pedagogičtí pracovníci, ale současně v § 117 stanovuje, že podmínky výkonu těchto pracovníků určí jiný právní předpis (v našem případě tedy výše zmíněný zákon o zdravotních službách a dále uvedený školský zákon).

Jak si můžeme povšimnout, zákon o sociálních službách je velmi odlišný od zákona o zdravotních službách zvláště v oblasti jeho nároků na vzdělání sociálních pracovníků, kteří k výkonu svých profesí na základě § 116 mnohdy nepotřebují ani vysokoškolské nebo odborné středoškolské vzdělání. Zákon zde v § 116a přímo pamatuje na psychology vykonávající manželské nebo rodinné poradenství, kterým k vysokoškolskému jednooborovému magisterskému studiu psychologie přidává postgraduální minimálně 400 hodinový výcvik anebo dlouhodobé psychoterapeutické působení.

V této oblasti je též třeba si uvědomit, že se v ní na rozdíl od oblasti zdravotnictví pohybuje velké množství neziskových organizací, které poskytují sociální služby (například Bílý kruh bezpečí, Linky důvěry...). Pro ně pracuje velké množství lidí na dobrovolnické bázi, na což pamatuje i zákon, který v § 100 v odst. 1 ukládá povinnost mlčenlivosti zaměstnancům poskytovatelů sociálních služeb, kde v odstavci 2 mlčenlivost rozšiřuje nejen na poskytovatele sociálních služeb a odborníky přizvané v rámci inspekcí, ale především i na dobrovolníky, v jejichž pozici psychologové mnohdy vystupují.¹⁵

Podle § 100 odst. 1 jsou výše uvedené subjekty povinny *zachovávat mlčenlivost o údajích týkajících se osob, kterým jsou poskytovány sociální služby..., jež se při své činnosti dozvědí*. Stejně jako je tomu v zákoně o zdravotních službách, i zde zákon následně stanovuje podmínky, za nichž je povinnost mlčenlivosti prolomena.¹⁶

Zde se dostáváme do poněkud komplikovanější situace, než tomu bylo u zákona o zdravotních službách. Ten zcela obecně ukládá mlčenlivost *o všech skutečnostech*. Zde ovšem zákon hovoří pouze o údajích o osobách, jimž je služba poskytována. Je

---

¹⁵ Špatenková, 2017, op. cit, s. 138-139

¹⁶ zákon č. 108/2006 Sb.

třeba si uvědomit, že obsahem rozhovorů mezi klientem a jeho psychologem bývá zpravidla nejen klient, ale i jeho rodina, přátelé a potencionálně i veškeré další mezilidské vztahy. Nabízí se tedy otázka, jak moc zde mlčenlivost dopadá na tyto třetí osoby.

Důvodová zpráva k zákonu o sociálních službách uvádí pouze velmi stručný popis obsahu § 100 bez většího rozvedení.¹⁷ Podíváme-li se do dostupné literatury, která má pomoci pracovníkům v sociálních službách s určováním rozsahu jejich mlčenlivosti, nalezneme pouze informace o náležitostech postupu orgánů činných v trestním řízení, jež jsou třeba k prolomení mlčenlivosti u konkrétního klienta.

Nápomocen by nám zde mohl být náleží Ústavního soudu sp. zn./č. j.: III. ÚS 2633/16-1. V daném případě se dvě sociální pracovnice staly na ulici náhodnými svědkyněmi útoku manžela na klientku jejich centra. Ústavní soud se ztotožnil s názorem policie a konstatoval, že *osoba se zákonnou povinností mlčenlivosti při poskytování určité služby (duchovní, advokát, sociální pracovník), která se náhodou stane přímým svědkem trestného činu, nemusí být zbavena mlčenlivosti, aby mohla smyslové vnímání události popsat orgánům činným v trestním řízení.* Připouští ovšem, že v konkrétních případech je možné, aby byly určité informace filtrovány. Tak tomu bylo i v tomto případě, kdy na otázku jakým způsobem byl veden násilný útok proti klientce, sociální pracovnice odpověděly, nicméně na otázku, jaká zranění útok klientce způsobil, odpovědět odmítly.¹⁸

Z výše uvedeného judikátu a z analogického srovnání s právní úpravou podle zákona o zdravotních službách docházím k závěru, že jsou poradenští a další psychologové postupující podle zákona o sociálních službách vázáni mlčenlivostí v poněkud menším rozsahu, než je tomu u zdravotnických pracovníků, a mlčenlivost není možné tak lehce vztáhnout i na třetí osoby, jež nejsou klienty daného zařízení.

---

¹⁷ důvodová zpráva k zákonu č. 108/2006 Sb.

¹⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. III. ÚS 2633/16

Tento výklad neumožňuje policii jednodušší přístup k informacím, a věta: „Co Vám říkal Váš klient o...?“ k obejití povinné mlčenlivosti stačit nebude. Dle mého názoru umožňuje pracovníkovi větší variabilitu při nakládání s informacemi i nad rámec jeho oznamovací, popřípadě překažovací povinnosti podle trestního zákoníku, o nichž bude pojednáno níže.

Sociální práce je ovšem postavena na co největší důvěře a pracovníci se zde často setkávají s lidmi, kterým se může dít bezpráví, ale z nějakého důvodu jej nemohou, či nechtějí řešit právní cestou. Zvláště pak to platí, děje-li se dané bezpráví v rodinném kruhu. Je tedy otázkou, zda by bylo oznámení proti vůli klienta v jeho skutečném zájmu, a zda je reálné, aby se k němu sociální pracovníci v praxi uchýlili.

2.3 Povinnost mlčenlivosti psychologů přes živnostenské oprávnění

Výše popsané cesty k psychologickým povoláním jsou časově i finančně poměrně náročné. Zvláště pak u klinického psychologa je cesta opravdu dlouhá a složitá. To vede mnohé studenty psychologie ke zvolení výrazně snadnější cesty. Tou je po absolvování magisterského studia psychologie a jednom roce praxe v oboru návštěva živnostenského úřadu a založení živnosti vázané podle přílohy č. 2 Psychologické poradenství a diagnostika.¹⁹ Tito se potom sice nemohou věnovat psychoterapii, nicméně mohou svou práci nazvat poradenstvím, koučinkem a dalšími termíny, jež jsou pro laika mnohdy zaměnitelné s psychoterapií nebo s poradenstvím prováděným poradenskými psychology uvedenými výše.

Živnostenský zákon se ovšem povinnosti mlčenlivosti nevěnuje, a proto na tuto skupinu psychologů dopadá pouze zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Ten povinnost mlčenlivosti upravuje v § 15. Ta má ovšem odlišný charakter oproti mlčenlivostem uvedeným výše, jelikož jsou jí vázáni zaměstnanci správce

---

¹⁹ zákon č. 455/1991 Sb.

---

a další osoby, jež se s osobními údaji dostávají do styku, například volení členové dozorčích rad a další (jimiž se tato práce nezabývá). Tito jí nejsou vázáni vůči osobám, jež jsou oprávněny se s údaji seznámit, tedy vůči svým nadřízeným, či dalším zaměstnancům správce. Výjimku tvoří informace, s nimiž by se nemohli seznámit s ohledem na své pracovní zařazení (zde komentář uvádí například mzdovou účetní a informace o výši mzdy konkrétních zaměstnanců). Správce jako takový (v našem případě jím bude pravděpodobně sám psycholog) se povinnosti mlčenlivosti dovo-
lávat nemůže.²⁰

Psycholog je zde vázán povinnostmi uvedenými v zákoně o ochraně osobních údajů, takže si nemůže s informacemi od klientů nakládat volně dle své libosti. Nebude však omezen pouze oznamovací či překažovací povinností. Významnější rozdíl ale spočívá v tom, že psycholog není mlčenlivostí chráněn vůči postupu státních orgánů, což bude rozpracováno v další kapitole.

2.4 Povinnost mlčenlivosti u školních psychologů

Třetí a nejmladší skupinou psychologů jsou školní psychologové. Tato profese se u nás začala formovat až poměrně nedávno v devadesátých letech minulého století. Tito psychologové pracující při školách se v rámci své profese setkávají především s dětskými klienty, u kterých se zaměřují na diagnostiku při výukových a výchovných problémech, či konzultační, poradenskou a intervenční práci. Mohou tak řešit celé spektrum problémů od hledání vad učení u slabšího žáka přes šikanu až po poruchy příjmu potravy, či prvotní svěření se o domácím násilí.

Při těchto činnostech, jež více rozpracovává přímo vyhláška MŠMT²¹, je velice důležité, aby měl psycholog ve školní komunitě absolutní důvěru dětí. Zde je třeba si uvědomit, že zklamání důvěry jediného dítěte se může v průběhu několika málo

---

²⁰ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012.

²¹ vyhláška č. 72/2005 Sb.

---

hodin roznést po celé škole, a pozice psychologa tak může být nenávratně znedůvěryhodněna. Klienti ostatních psychologů se zpravidla neznají a psycholog je může získávat v podstatně širším okruhu.

Dětští klienti staví školního psychologa do poněkud odlišné pozice i z pohledu práva. Děti požívají v našem právním řádu zvláštní ochrany, jelikož jejich morální vlastnosti a sociální zkušenosti nejsou srovnatelné s dospělými a je tedy třeba je více chránit. To se projevuje i tím, že nepožívají plné svéprávnosti. Ta je přizpůsobena jejich individuální rozumové a volní vyspělosti. Na rozdíl od plně svéprávných se zde tedy zákonodárce domnívá, že je třeba přisuzovat větší důležitost jejich ochraně než jejich vlastnímu názoru, což se projevuje i v zákonné úpravě mlčenlivosti.²²

Školní psychologové spadají na základě § 2 odst. 2 písm. e) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, mezi pedagogické pracovníky. Zákon dále v § 19 stanovuje pro školní psychology povinnou kvalifikaci v podobě akreditovaného magisterského studijního programu psychologie. Je zde tedy oproti předchozím dvěma oblastem psychologických profesí vidět i výrazné snížení nároků, které stát na školní psychology klade. Nevyžaduje po nich další nadstavbové vzdělávání a v zákoně už nenalezneme ani podmínku jednooborového studia psychologie. Oblast se nicméně i přes tyto nižší nároky stále potýká s nedostatkem zájemců.²³

Povinnost mlčenlivosti je u školních psychologů upravena stejně jako u ostatních pedagogických pracovníků v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Je poněkud kuriózní, že povinná mlčenlivost byla do tohoto zákona vložena až § 22b novelou ze dne

---

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 23.

²³ zákon č. 563/2004 Sb.

1. 9. 2017. Do té doby žádný zákon nepřiznával pedagogickým pracovníkům povinnost mlčenlivosti. Tato novost též přináší určitou výkladovou nejistotu, jelikož k danému ustanovení prozatím chybí nejen judikatura, ale i odborná literatura, a není doposud zahrnut v žádném komentáři.

Školský zákon v § 22b stanovuje povinnosti pedagogických pracovníků, mezi nimiž v písm. e) stanovuje povinnost *zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím osobní údaje, informace o zdravotním stavu dětí, žáků a studentů a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, s nimiž přišel do styku.*

Na první pohled je vidět velmi odlišný přístup v porovnání s předchozími. Zákonodárce ve školském zákoně neupravuje mlčenlivost v samostatné části, a ani jí nepřiznává samostatný paragraf. Zákonodárce zde ani nestanovuje žádné podmínky, za nichž by předpokládal prolomení mlčenlivosti. Toto nemusí mít vždy vliv, jelikož se postupuje obdobně podle speciálních zákonů, což bude více rozebráno v další kapitole.

Konstrukce daného ustanovení je též výrazně složitější oproti předchozím dvěma úpravám. Jejím rozboru je tedy třeba věnovat více prostoru.

Důvodová zpráva a Pomůcka k nově zakotveným právům a povinnostem pedagogických pracovníků a k povinnému vyloučení žáka nebo studenta MŠMT nám k danému ustanovení shodně uvádějí, že se jedná o zásadu, jež má akcentovat povinnosti uvedené v zákoně o ochraně osobních údajů. Ten byl rozebrán v podkapitole 2.3. a povinnost mlčenlivosti ukládá pouze zaměstnancům, a nikoliv samotnému správci, jímž by v tomto případě psycholog byl.

Takto přímočarý výklad ovšem není samozřejmě možný, jelikož ani důvodová zpráva ani Pomůcka ministerstva nejsou závazným výkladem zákona.

Použijeme-li gramatickou výkladovou metodu, dojdeme k tomuto rozložení:

- Školní psycholog má pasivní povinnost mlčenlivosti a aktivní povinnost chránit před zneužitím
  - Osobní údaje – všech
  - Informace o zdravotním stavu – pouze dětí, žáků a studentů
  - Výsledky poradenské pomoci

Pro správné vyložení je ovšem dle mého názoru důležité též hodnotit daná ustanovení ve spojitosti se zbylými ustanoveními § 22b. Především písmeno c) *chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a studenta a předcházet všem formám rizikového chování ve školách a školských zařízeních*, z něhož jasně vyplývá, že má pedagogický pracovník aktivně vstupovat do dění, což u ostatních psychologů rozhodně nenajdeme. Dále potom písmeno f) *poskytovat dítěti, žáku, studentovi nebo zákonnému zástupci nezletilého dítěte nebo žáka informace spojené s výchovou a vzděláváním*.

Začneme-li písmenem f), potom vidíme, že informace se mají předávat nejen klientovi (žáku), ale i jeho zákonným zástupcům (dále jen rodič). Je pochopitelné, že část informací, které se školní psycholog v rámci sezení dozví, může, popřípadě má, předat rodiči i bez souhlasu žáka. Nicméně se domnívám, že nemá-li tento souhlas, potom by měl předat dál pouze nejužší potřebné množství informací.

Nepřeje-li si žák, aby se rodič některé informace dozvěděl vůbec, potom by tyto informace měl psycholog předat rodiči v návaznosti na písmeno c) pouze v případě, že danou situaci vyhodnotí jako vysoce rizikovou pro zdraví či další rozvoj dítěte.

Variantou pro případy, kdy se psycholog od žáka dozví například o vysoké agresivitě rodiče a pojme podezření, že by zde mohlo docházet k domácímu násilí, by mohla být možnost poskytnout informaci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který má prostředky, jak rodinnou situaci prověřit, aniž by vyšlo najevo psychologovo oznámení (problematika spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí bude rozebrána níže).

Školní psycholog se nenachází v jednoduché pozici, jelikož má na jednu stranu být psychologem s povinností mlčenlivosti, ale na stranu druhou musí též vychovávat a dohlížet na bezpečí a řádný vývoj svých klientů. Přitom by měl mít vždy na paměti, že ztratí-li důvěru jediného žáka, hrozí mu ztráta důvěry u všech žáků.

---

3 Prolomení povinné mlčenlivosti

3.1 Souhlas klienta

Souhlas toho, jenž je povinností mlčenlivosti chráněn, představuje primární způsob prolomení a nejlepší možnou variantu, jak se s mlčenlivostí vypořádat. Na toto pamatují i výše uvedené zákony, když zákon o zdravotních službách uvádí v § 51 odst. 2 písm. b), že povinnost mlčenlivosti není porušena, jestliže jsou informace sdělovány na základě a v mezích souhlasu daného klientem či jeho zákonným zástupcem.²⁴

Zákon o sociálních službách zde klade vyšší nároky, když přímo v § 100 odst. 1 uvádí, že zprostit povinné mlčenlivosti může jen ten, v jehož zájmu je tato povinnost stanovena, a to písemně s uvedením rozsahu a účelu.²⁵

Zákon o ochraně osobních údajů psychologa mlčenlivostí nezavazuje.

Školský zákon sice o možnosti zproštění nehovoří vůbec, nicméně v případě orgánů činných v trestním řízení uvádí trestní řád, v § 99 odst. 2, že svědek může být vyslechnut, byl-li zproštěn povinnosti mlčenlivosti tím, v jehož zájmu tuto povinnost má.²⁶ Občanský soudní řád potom stanovuje pro civilní řízení v § 124 jako jediný přípustný způsob prolomení mlčenlivosti souhlas klienta nebo k tomu příslušného orgánu (který ve věcech mlčenlivosti psychologů neexistuje).²⁷

Kromě zákona o sociálních službách by mohly nastat pochybnosti o tom, jakou formu má udělení souhlasu mít. Zde se pohybujeme v soukromoprávním vztahu mezi psychologem a klientem, tedy v občanském zákoníku, který písemnou formu

---

²⁴ zákon č. 372/2011 Sb.

²⁵ zákon č. 108/2006 Sb.

²⁶ zákon č. 141/1961 Sb.

²⁷ zákon č. 99/1963 Sb.

---

nevyžaduje a v § 559 stanovuje, že každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním anebo zákonem. Psychologovi tedy teoreticky postačí souhlas ústní. V praxi bych se ovšem na udělení pouze ústního souhlasu nespolehal, jelikož klient může v průběhu času poněkud změnit názor a psychologa tak dostat do důkazní nouze, jelikož na psychologovi bude, aby prokázal, že mu byl souhlas udělen.²⁸ Co se obsahové stránky souhlasu týče, zde by mělo být bez ohledu na formu zřejmé, kdo jej dává, vůči komu jej dává a v jakém rozsahu, či za jakým účelem jej dává.²⁹ Je jasné, že zproští-li klient psychologa mlčenlivosti pro potřeby trestního řízení, komunikace s novináři už bude jednoznačně přesahovat toto zproštění a povede k porušení mlčenlivosti, jež může mít pro psychologa celou škálu negativních následků, které budou rozvedeny níže. Zproštění ovšem může být poskytnuto i ve výrazně zúženém rozsahu. Od souhlasu se zodpovězením všech otázek, které mu budou kladeny, až po souhlas se zodpovězením otázek týkajících se například pouze rozsahu zranění, jež byla v rámci ublížení na zdraví klientovi způsobena jinou osobou.³⁰

Tento způsob prolomení mlčenlivosti nejvíce šetří práva klientů a především nejméně poškozují důvěrný vztah mezi psychologem a klientem, a proto by se měl o získání souhlasu psycholog pokusit pokaždé, je-li to možné a nedošlo-li by tím k ohrožení života nebo zdraví jiných osob či klienta samotného. Bohužel klient souhlas ne vždy může nebo je ochoten dát, a v takovém případě musí psycholog posoudit, zda je mlčenlivostí v daném případě vázán.

---

²⁸ zákon č. 89/2012 Sb.

²⁹ Polícar, 2011, op. cit. s. 33-57

³⁰ tamtéž s. 33-57

3.2 Poskytnutí informací potřebných pro návaznost péče dalším zdravotnickým pracovníkům

Tato varianta se týká pouze klinických psychologů a psychologů ve zdravotnictví, jelikož ji zná pouze zákon o zdravotních službách. Ten v § 65 odst. 2 písm. a) stanovuje, že ke zdravotnické dokumentaci mají i bez souhlasu klienta přístup osoby způsobilé k výkonu zdravotních služeb, které jsou zaměstnanci poskytovatele, a činí tak při výkonu zdravotních služeb. Půjde tedy o psychology pracující v rámci nemocnic, či jiných zdravotnických zařízení poskytujících komplexní služby.

V případě psychologů se nejedná o úplně standardní předávání informací mezi jednotlivými lékaři, proto je i zde vhodné postupovat nejlépe se souhlasem, nebo alespoň vědomím klienta. Sdělení se přitom omezuje na předání nezbytných informací. Velká část tajemství, jež se může psycholog v rámci výkonu své profese dozvědět, pravděpodobně nebude podstatná pro lékaře poskytující navazující péči.

Je otázkou, zda by nebylo na místě rozšířit sdílení údajů i do jiných oblastí. Například Andrej Drbohlav ve svých přednáškách upozorňuje, že v případě mladých delikventů nedochází po dovršení 18 roku věku k dalšímu předávání jejich dosavadní dokumentace. Odborníci právě z řad psychologů, kteří se s nimi dostávají následně do kontaktu, většinou nemají ani ponětí o kriminálním či velmi problematickém mládí daného klienta. Tyto informace by jim přitom mohly výrazně usnadnit práci, či dokonce pomoci při odhalování velmi nebezpečných jedinců.

3.3 Vlastní právní obrana

Níže bude rozebráno prolomení povinné mlčenlivosti v trestním řízení, kde psycholog vystupuje pouze jako svědek, a dále v civilním řízení v případech, kdy psycholog není ani hlavním ani vedlejším účastníkem. V případech civilních sporů může být povinnosti mlčenlivosti zbaven pouze souhlasem klienta. Naproti tomu v rámci dokazování v trestním řízení může být psycholog zbaven mlčenlivosti i na základě sou-

---

hlasu soudu. Psycholog se bohužel může dostat i do výrazně méně komfortní situace, kdy bude jednou ze stran sporu, nebo dokonce bude vyšetřovaným v rámci trestního řízení.

První variantou je, že je psycholog vyšetřován policií či žalován svým klientem. V takové situaci se může stát, že klient odmítne zbavit psychologa mlčenlivosti, současně jsou ale jedinou cestou k doložení psychologových tvrzení informace, jež jsou kryty povinností mlčenlivosti.

Druhou variantou je situace, kdy by psycholog chtěl žalovat svého klienta například při vymáhání pohledávky za neuhrazení psychologovy péče. Výše bylo ovšem dovozeno, že už samotná informace, že je daný člověk psychologovým klientem, je kryta povinnou mlčenlivostí.

Zde je paradoxně v nejvýhodnější situaci psycholog podnikající pouze podle živnostenského zákona. Ten, jak bylo dovozeno výše, není vázán povinnou mlčenlivostí vůči svému klientovi, a může tedy potřebné informace dodat soudu i bez souhlasu klienta v obou variantách.

Zákon o zdravotních službách na možnou nutnost obrany v rámci soudních sporů samozřejmě pamatuje, jelikož u zdravotnických pracovníků tyto spory nastávají, proto v § 51 odst. 3 stanovuje, že porušením mlčenlivosti není sdělování informací v rozsahu nezbytném pro potřeby ochrany vlastních práv v rámci trestního řízení, občanskoprávního řízení, rozhodčího řízení a řízení správního. Tedy pro případy, kdy je spor mezi zaměstnavatelem, popřípadě psychologem a pacientem nebo jinou osobou uplatňující svá práva na náhradu škody nebo ochranu osobnosti v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Zákon v takové situaci opravňuje psychologa, aby předal informace znalci nebo jinému odborníku či orgánu za účelem vypracování znaleckého nebo odborného posudku.³¹

Na druhou variantu se ovšem výjimka § 51 odst. 3 nevztahuje, čímž se dostáváme do problematické situace. Například JUDr. Uherek ve svém článku dochází

---

³¹ zákon č. 372/2011 Sb.

---

k závěru, že informace kryté mlčenlivostí lze použít, avšak pouze v rozsahu, ve kterém hovoří o délce pobytu (v případě psychologů například počtu a délce sezení), nikoliv však už informace o zdravotním či psychickém stavu. Uherek se zde opírá o v praxi ustálené a přijaté pravidlo, že samotné sdělení o faktu hospitalizace nepředstavuje porušení povinné mlčenlivosti.³² Toto pravidlo ovšem není možné, jak bylo rozebráno výše, na psychology aplikovat.

Do ještě komplikovanější situace se dostávají psychologové poradenští a školní. Jejich zákony totiž neupravují variantu prolomení mlčenlivosti v případech, kdy je psycholog účastníkem řízení. Povinnost mlčenlivosti školních psychologů je sice koncipována výrazně mírněji, nicméně slova „zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím“ je dle mého názoru na základě gramatického výkladu nutno chápat jako dvě povinnosti, jež běží souběžně, a nestačí tedy argumentovat, že nejde o zneužití, využije-li psycholog informací krytých mlčenlivostí v rámci sporu. Mezi právy pedagogických pracovníků v § 22a se též nenachází žádné právo, jež by školního psychologa opravňovalo k prolomení mlčenlivosti.

V této situaci je jasně vidět problém způsobený absencí propracované komplexní úpravy povinnosti mlčenlivosti psychologů. Teoreticky by mohlo být možné za cestu z této situace považovat zahrnutí souhlasu s prolomením mlčenlivosti (v případech výše popsaných řízení) do smlouvy mezi psychologem a klientem. Zde se ovšem dostáváme na tenký led. Povinnost mlčenlivosti slouží k ochraně práv klientů a zákon stanovuje podmínky jejího prolomení. Ošetření předem ve smlouvě mezi těmito výjimkami nenajdeme. Je tedy otázkou, zda by nebylo obcházením zákona a

---

³² UHEREK, Pavel. Mají civilní soudy nárok na poskytnutí zdravotnické dokumentace?. *Soudce*. 2012, roč. 14, č. 1, s. 11-12. srov. též MACH, Jan: Při poskytování informací o zdravotním stavu pacienta je na místě opatrnost, *Zdravotnické noviny*, 2002, roč. 50, č. 22, str. 29, nebo Vondráček, Jan: Lze beztestně sdělit, že je pacient hospitalizován? *Zdravotnictví a právo*, 2010, roč. 13, č. 11, str. 5, 6.

---

protiprávním, kdyby psycholog nutil klienta, aby se vzdal svých práv předem. Souhlas by měl být udělován až *ex post*, aby měl klient možnost se rozhodnout, zda v dané situaci udělí či nikoliv.

Dostáváme se zde tedy do neřešitelné situace, v níž jsou porušena základní psychologova práva, zvláště pak pro civilní soudnictví klíčová zásada rovnosti zbraní. Tato situace je způsobena absencí právní úpravy, takže ji nemůže napravit ani Ústavní soud zrušením protiústavního ustanovení. Současně ale zákonodárce u jiných profesí tuto problematiku upravuje, a to ať už jde o klinické psychology (a lékaře obecně) nebo například o advokáty. Mlčenlivost advokátů lze považovat za pravděpodobně nejširší mlčenlivost v české právní úpravě, a přesto zákon č. 85/1996 o advokacii konstatuje přímo v § 22 odst. 4, že advokát není mlčenlivostí vázán pro potřeby řízení před soudem, jehož předmětem je spor mezi ním a klientem.³³

Na základě výše popsaného usuzuji, že lze tuto situaci klasifikovat jako mezeru v právu *de lege lata*, tedy mezeru pravou. Z tohoto důvodu se domnívám, že zvláště v oblasti soukromého práva je na místě u poradenských a školních psychologů použít analogii k vyplnění této mezery, a v případech právní obrany postupovat obdobně, jako by se postupovalo u psychologa klinického nebo u advokáta.³⁴

Dále se domnívám, že v případě žaloby vůči klientovi lze tvrdit, že ji zákonodárce v zákoně o zdravotních službách neuvádí, jelikož existuje výše zmíněný konsenzus, že označení klienta není prolomením mlčenlivosti, a zákonodárce tedy pouze opomněl zmínit klinické psychology, u nichž tento konsenzus chybí. Proto i v případě žaloby vůči klientovi lze u psychologů postupovat analogicky, jako by tomu bylo u advokátů nebo lékařů.

Považuji za důležité si povšimnout, že se dostáváme do situace, kdy je dle zákonné úpravy mlčenlivost klinických psychologů snáze prolomena, než je tomu

---

³³ zákon č. 85/1996 Sb.

³⁴ HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 348

---

u psychologů ostatních, jejichž mlčenlivost je ale výrazně užší a její prolomení není tak závažným zásahem, jako je tomu u prolomení de facto lékařského tajemství.

3.4 Plnění oznamovací povinnosti či povinnosti překažení trestného činu

Jedním z nejzásadnějších prolomení povinnosti mlčenlivosti, jíž je psycholog vázán, jsou povinnosti vyplývající pro psychologa z ustanovení trestního zákoníku. Zde přitom není třeba rozlišovat mezi jednotlivými psychologickými profesemi, jelikož mlčenlivosti se vůči těmto ustanovením nemůže dovolávat ani jedna. Trestní zákoník přitom psychologovi přikazuje, aby konal bez ohledu na vůli svého klienta, což představuje nejen zásadní zásah do klientových práv, ale především do vztahu mezi psychologem a klientem a do důvěry, jež mezi nimi je.

Ačkoliv jsou konkrétní trestné činy, o nichž se musí psycholog dozvědět, aby měl povinnost jednat, vymezeny v rámci trestního zákoníku zcela jasně a taxativně, pro psychology stále představují spíše abstraktní oblast závažných skutků. Každý z nich má ale hranici této závažnosti nastavenou trochu jinak, což je nebezpečné, jelikož nekonáním se psycholog vystavuje riziku spáchání trestného činu.

3.4.1 Neoznámení trestného činu § 368

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na boji s nejzávažnější kriminalitou, na jejím odhalování a postihování těch nejzávažnějších trestných činů. Pro jejich závažnost jsou z působnosti tohoto ustanovení vyňati pouze advokáti, jejich zaměstnanci a někteří duchovní. Toto ustanovení tedy dopadá i na psychologa, ačkoliv jej jinak váže povinnost mlčenlivosti.³⁵

---

³⁵RIZMAN, Stanislav. § 368 [Neoznámení trestného činu]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání, 3360 s.

Psycholog se naštěstí o spáchání zde uvedených trestných činů s největší pravděpodobností nebude v rámci výkonu své profese dozvídat, jelikož ty míří na nejzávažnější a pro stát nejnebezpečnější zločiny. Domnívám se, že existuje potenciální šance, že by se mohl při výkonu své profese dozvědět o spáchání u těchto činů: trestného činu vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193) či týrání svěřené osoby (§ 198).³⁶

V těchto případech ukládá trestný čin neoznámení trestního činu podle § 368 povinnost oznámit již dokonáný trestný čin, o němž se člověk dozví hodnověrným způsobem. V případě neoznámení se vystavuje riziku trestního stíhání a hrozí mu trest odnětí svobody až na 3 léta.³⁷

Vražda § 140

Z výše jmenovaných může být paradoxně pro laika nejkomplicovanější rozhodnout, zda došlo ke spáchání trestného činu vraždy, či nikoliv. Na první pohled by se mohlo zdát, že s jejím rozpoznáním nebude problém. V praxi ovšem situace nemusí být zcela jednoznačná.

Trestný čin vraždy představuje nejhorší a nejzávažnější trestný čin, který je možné spáchat vůči člověku. Toto plyne i z jeho umístění v rámci trestního zákoníku, kde je jmenován jako první trestný čin v rámci zvláštní části.

Chráněným zájmem je tady samotný lidský život a pachatel se trestného činu vraždy dopustí v případě, že jiného úmyslně usmrtí, přičemž nezáleží na způsobu provedení či původním zdravotním stavu oběti; i umírající smrtelně nemocný člověk může být zavražděn. Kvalifikovanou skutkovou podstatou je potom podle § 140

---

³⁶ zákon č. 40/2009 Sb.

³⁷ zákon č. 40/2009 Sb.

---

odst. 2 vražda spáchaná s rozmyslem a předchozím uvážením, z čehož lze dovodit, že ke spáchání trestného činu vraždy podle odst. 1 postačí, jedná-li pachatel v náhlém hnutí mysli.³⁸

K trestnému činu vraždy podle § 140 existují v trestním zákoníku ještě privilegované skutkové podstaty, s nimiž by se mohl psycholog také setkat. Tyto trestné činy byly též spáchány úmyslným usmrcením člověka, nicméně zákonodárce v daných případech dochází k závěru, že pachatel jednal pod tlakem natolik extrémních okolností, že ačkoliv je jeho čin nepřiměřený, z lidského hlediska je do jisté míry pochopitelný a měli bychom na něj hledět s jistou mírou shovívavosti. Je ovšem třeba zdůraznit, že toto pochopení nesměřuje vůči pachatelovu činu, který stále zůstává zavrženímhodným a trestným, ale pouze na psychický stav, v němž se pachatel tohoto činu dopustil.³⁹

Na tyto privilegované skutkové podstaty se oznamovací povinnost nevztahuje, a psycholog je tedy vázán svou povinností mlčenlivosti.

(a) Vražda novorozeného dítěte matkou § 142

Pachatelkou tohoto trestného činu může být pouze matka novorozeného dítěte, která tak učiní v důsledku rozrušení způsobeného porodem. Toto rozrušení je odlišné od obyčejného či patického afektu tím, že je vyvoláno fyziologickými procesy provázejícími porod, přičemž toto rozrušení oslabuje vůli matky, její odolnost vůči vnitřním i vnějším podnětům a zpomaluje rozvinutí mateřského pudu.

Tato skutková podstata byla do současného trestního zákoníku převzata z jeho předchůdce trestního zákona č. 140/1961 Sb., jelikož se dle informací uvedených v důvodové zprávě bohužel osvědčila. Matka se v případě spáchání tohoto činu

---

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. § 140 [Vražda]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDU-CHOVÁ, Marie. Trestní zákoník (EVK). 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1457.

³⁹ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 53-66.

---

trestu nevyhne, nicméně jí hrozí podstatně nižší trestní sazba než v případě vraždy podle § 140.⁴⁰

(b) Zabití § 141

Oproti předchozí privilegované podstatě představuje trestný čin zabití v našem právním řádu novou privilegovanou podstatu. Ta dopadá na případy, kdy pachatel sice jiného úmyslně usmrtil, nicméně tak učinil v silném rozrušení ze strachu, úleku nebo zmatku či jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavřeníhodného jednání poškozeného.

Setká-li se psycholog s touto privilegovanou skutkovou podstatou, dostává se do nepříjemné situace. Na zabití se nevztahuje oznamovací povinnost a on je tedy nesmí oznámit. V praxi je ovšem velmi komplikované posoudit, zda skutečně pachatel jednal pod tlakem výše zmíněných extrémních okolností či nikoliv a zda se soud bude při svém rozhodování opírat o znalecké posudky a informace, jež vyplynou z vyšetřování. Je zde tedy neodstranitelné riziko, že soud dojde k jinému závěru.

Při oznamovací povinnosti je třeba, aby se člověk dané informace dozvěděl věrohodným způsobem, proto bude záležet na psychologově uvážení, zda shledá klientův popis extrémních okolností důvěryhodným, či nikoliv. Došel-li k jinému závěru než soud, bude to způsobeno omylem, který může spočívat ve dvou věcech:

- Psycholog se od klienta dozvěděl správné informace, ale ke špatnému závěru došel na základě své právní neznalosti, což je omyl právní. Neznalost zákona ovšem neomlouvá, a proto by zde mohlo dojít k vyvození jeho trestní odpovědnosti.
- Psycholog si na základě informací získaných od klienta vytvořil chybný obraz reality, což může být způsobeno tím, že například věřil klien-

---

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. § 140 [Vražda]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1457.

tovi, zatímco ten mu nepodával pravdivé informace. Omyl způsobený zkreslenými informacemi o realitě, což je v případě zprostředkovaného vnímání údajného trestného činu vysoce pravděpodobné, je omylem skutkovým, za nějž nemůže být psychologovi přičítán úmysl neoznámit trestný čin, a tedy ani vyvozena trestní odpovědnost.⁴¹

Ve spojitosti s touto skutkovou podstatou by mohla být položena otázka, zda by měl psycholog při zvažování, jestli klientem popsany skutek spadá do této privilegované skutkové podstaty, přihlížet i k výkladové praxi soudů a orgánů činných v trestním řízení. Ty totiž přistupují ke kvalifikaci skutku jako trestného činu zabití velmi restriktivně, což vyplývá i z policejních statistik, kdy v ČR dochází každý rok k přibližně 170 vraždám, nicméně za období účinnosti trestního zákoníku, tedy od 1. 1. 2010 do konce února letošního roku ke spáchání pouhých 7 trestných činů zabití.⁴²

Dle mého názoru je ovšem v případě individuálního posuzování konkrétního případu jakákoliv statistika zcela irelevantní, jelikož se právě o daný výjimečný případ může jednat. Argumentace malou pravděpodobností by tedy byla nepoužitelná jak vůči psychologovi při neoznámení, tak ale i při obraně psychologa v případě oznámení neoprávněného.

Další otázkou by mohlo být, co dělat, když psycholog klientovi zabití uvěří, ale později se například z médií dozví informace, které budou možnost zabití jednoznačně vyvracet. Psycholog na rozdíl od advokáta není vázán stavovskými předpisy, které by mu zakazovaly ověřovat informace sdělené klientem, nicméně i v jeho případě by se jednalo o porušení etických norem, a psycholog by tedy neměl pátrat, zda

---

⁴¹ STŘÍTESKÝ, Matěj. Zamyšlení nad oznamovací povinností psychologů jako pracovníků pomáhajících profesí. *E-psychologie* [online]. 2017, roč. 11, č. 4, s. 30-39.

⁴² <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

---

se dozvěděl pravdu.⁴³ Dozví-li se i přesto výše uvedené informace, tak dojde ke splynutí informací od klienta a z jiného zdroje, čímž se věrohodným způsobem dozví o spáchání trestného činu vraždy, a tímto mu vznikne oznamovací povinnost.

Ačkoliv by psycholog mohl mít pocit, že čin, o němž se dozvídá, je velmi závažný a měl by o něm někoho informovat, nenachází-li se v taxativním výčtu § 368, byl dokonán a nehrozí jeho další pokračování, je psycholog vázán povinností mlčenlivosti a jeho oznámení by bylo jejím porušením.

3.4.2 Nepřekažení trestného činu § 367

V případech, kdy se psycholog nedozví o trestném činu, který se již stal, ale naopak o činu, který se teprve připravuje, děje anebo se může opakovat, dopadá na něj stejně jako na ostatní lidi povinnost tento trestný čin překazit.

Objektem trestného činu vyplývajícího z porušení této povinnosti je stejně jako u následujícího paragrafu zájem společnosti na zabránění v páchání nejzávažnějších trestných činů. Zde je ovšem výčet trestných činů rozsáhlejší než v případě ustanovení § 368 a současně obsahuje více trestných činů, o jejichž spáchání se může psycholog dozvědět. Nedílnou součástí subjektivní stránky tohoto trestného činu je úmysl, proto nebude psycholog trestně postižitelný, jestliže se mu spáchání trestného činu nepodaří překazit. Jednání psychologa ale musí být v daném konkrétním případě alespoň způsobilé zabránit spáchání činu, přitom podle odst. 3 překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci či policejnímu orgánu, což má přednost před psychologovou povinností mlčenlivosti. V případě nepřekažení se psycholog vystavuje riziku trestního stíhání a hrozí mu trest odnětí svobody až na 3 léta.

---

⁴³ POPE, Kenneth S. a Melba Jean Trinidad VASQUEZ. *Ethics in psychotherapy and counseling: a practical guide*. 2016. 475 s.

Psycholog není státní zástupce ani soudce, a proto se od něj nevyžaduje přesná kvalifikace trestného činu. Stačí, aby z okolností, jež jsou mu známy, mohl usoudit, že dochází k přípravě nebo páčání některého z trestných činů,⁴⁴ přičemž pro psychologickou profesi považují za relevantní:

- trestný čin vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159),
- zbavení osobní svobody (§ 170), zavlčení podle § 172 odst. 3 a 4,
- vydírání (§ 175 odst. 3 a 4), znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), týrání svěřené osoby (§ 198),
- krádeže (§ 205 odst. 5),
- nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283).⁴⁵

S některými z těchto trestných činů se ovšem nemusí psycholog setkat v natolik závažné podobě, aby mu vznikla povinnost je překazit.

Krádež

Zvláště při práci s klienty ze sociálně slabých či vyloučených rodin se může psycholog dostat k informacím, že se tyto osoby dopouštějí krádeží. Nicméně ustanovení § 368 hovoří o trestném činu krádeže podle § 205 odst. 5. Tento pátý odstavec přitom cílí na nejzávažnější podoby krádeží a pro naplnění jeho kvalifikované skutkové podstaty je nutné spáchat činem škodu velkého rozsahu anebo jím podpořit terorismus.

---

⁴⁴ RIZMAN, Stanislav. § 367 [Nepřekažení trestného činu]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3360

⁴⁵ zákon č. 40/2009 Sb.

Hranice výše škody přesně stanovuje § 138 trestního zákoníku, podle něhož se škodou velkého rozsahu rozumí škoda přesahující 5 000 000 Kč.

Je tedy zřejmé, že dozvíd-li se psycholog o páchaní trestného činu krádeže, pravděpodobně převáží jeho povinnost mlčenlivosti nad povinností překazit trestný čin.

Zavlečení

Tento trestný čin míří mimo jiné na případy, kdy někdo někoho jiného lstí či násilím zavleče do ciziny anebo jej odvrací od návratu z ciziny. Toto platí i opačně v případě zavlečení do České republiky.

Na první pohled by bylo možné dojít k závěru, že tento trestný čin míří i na případy, kdy jeden z rodičů proti vůli druhého rodiče, kterému například předstírá, že jde o pouhý výlet, odveze nezletilé dítě do ciziny a odmítá se s ním vrátit. Tak tomu ale není.⁴⁶ Jak vyplývá z judikatury NS, rodič při tomto odvezení dítěte omezuje rodičovská práva druhého rodiče a dopouští se tedy trestného činu poškození cizích práv podle § 181, ale současně stále vykonává svá rodičovská práva, proto nejde o trestný čin zavlečení.⁴⁷

Dozvěděl-li se tedy psycholog, že jeho klient plánuje takovýto čin, opět převažuje psychologova povinnost mlčenlivosti, kterou by porušil, pokud by se tomuto činu pokusil zabránit například oznámením na policii či varováním druhého z rodičů. Výjimkou by bylo, kdyby měl rodič při takovém činu použít proti dítěti, které je již schopné projevit vůli, lest či násilí.

---

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 7. vydání, Praha: Leges, 2009. Glosátor, 1312 s.

⁴⁷ rozsudek NS ČSFR, sp. zn. 2 Tzf 3/90

Nedovolená výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

Objektem tohoto trestného činu je zájem státu na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá z nekontrolovaného nakládání s jedy, omamnými a psychotropními látkami, přípravky obsahujícími omamnou nebo psychotropní látku a prekursory. Jako trestné přitom trestní zákoník stanovuje neoprávněnou výrobu, dovoz, vývoz, provezení, nabídnutí, zprostředkování, prodání nebo opatření jinému.

Toto ustanovení může dopadat na organizované skupiny páchající drogovou kriminalitu, ale i na experimentující studenty. Ti potom mohou dostat psychologa do nepříjemné situace, jako se to stalo v tomto případě ve školní poradně.

Školní psycholog se v rámci psychologického sezení s nezletilým studentem dozvěděl, že student spolu s kamarády za rybníkem pěstuje marihuanu a až skončí škola, tak se kluci plánují „hodit do pohody“.

Z pohledu našeho případu je přitom důležité, že výrobou se myslí i pěstování. Pojem návyková látka potom definuje trestní zákoník v § 130 jako alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách sem bude patřit i konopí.⁴⁸ Jak ale vyplývá ze stanoviska NS, samotné pěstování rostlin konopí ještě nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu podle § 283.

Psycholog se též podle popisu situace může oprávněně domnívat, že chlapci konopí pěstují pouze pro vlastní potřebu, a potom se dle stanoviska NS⁴⁹ v případě množství většího než malého bude spíše jednat o trestný čin přechovávání omamné nebo psychotropní látky a jedu podle § 284 odst. 1 trestního zákoníku nebo o nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle

---

⁴⁸ zákon č. 167/1998 Sb.

⁴⁹ stanovisko NS ČR, sp. zn. Tpjn 300/2014

---

§ 285 odst. 1. Nad těmito dvěma paragrafy ovšem opět převáží psychologova povinnost mlčenlivosti.

V tomto případě opět převažuje psychologova povinnost mlčenlivosti. Situace by se ale výrazně změnila, kdyby chlapci pěstovali konopí za jiným účelem než pouze pro vlastní spotřebu.

3.5 Prolomení mlčenlivosti v trestním řízení

Do této situace se v praxi pravděpodobně nejčastěji dostávají poradenští psychologové, kteří pracují v organizacích zaměřujících se například na pomoc obětem domácího násilí (Persefona), pomoc obětem celkově (Bílý kruh bezpečí) či pomoc osobám ohroženým závislostí (Sdružení Podané ruce) a dalších podobných kontaktních centrech. Není ale vyloučeno, že se do dané situace dostane i některý z ostatních psychologů.

Prolomení mlčenlivosti v trestním řízení se výrazně odlišuje od těch výše popsaných. Psycholog zde nepostupuje na základě vlastního uvážení, ale na základě žádosti orgánu činného v trestním řízení. Modelovou situací lze nejsnáze popsat tak, že psychologovi na dveře zaklepe příslušníci Policie České republiky a žádají o informace o konkrétním klientovi s akcentem na to, zda daného psychologa v současnosti navštěvuje. Psycholog se tak dostává do střetu mezi povinností mlčenlivosti a často velmi důraznou žádostí policie o součinnost. Jak uvádí mnohé manuály pro sociální pracovníky, v důsledku neznalosti na obou stranách potom dochází ke zbytečným nedorozuměním a průtahům.⁵⁰

---

⁵⁰ Mlčenlivost sociálního pracovníka. *Právo a terénní sociální práce* [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/mlcenlivost-socialniho-pracovnika-1232>

Nejjednodušší je situace u psychologa podnikajícího pouze na základě živnostenského zákona. Ten není vázán, či spíše v tomto případě chráněn, povinností mlčenlivosti. Nemůže se jí tedy před policií dovolávat a součinnost je povinen poskytnout, jinak se vystavuje riziku udílení pořádkových pokut.

Ostatní psychologové jsou povinností mlčenlivosti chráněni a orgány činné v trestním řízení jsou povinny tuto mlčenlivost vzít na vědomí a svůj postup jí přizpůsobit.

3.5.1 Povinnost vyhovět dožádání orgánů činných v trestním řízení

Trestní řád ukládá všeobecnou povinnost vyhovět, a to i bezplatně, dožádání orgánů činných v trestním řízení. Tato povinnost je potom rozvedena do podoby povinnosti podání vysvětlení a povinnosti podání výpovědi jako svědek, jež mohou být součástí již přípravného řízení, kdy policie teprve objasňuje a prověřuje skutečnosti nasvědčující, že došlo ke spáchání trestného činu. Problematika trestního práva procesního v rámci těchto dvou institutů je velmi zajímavá a obsahuje mnohé nejasnosti, jak uvádí například doc. Fryšták v knize *Dokazování v přípravném řízení*, nicméně vzhledem k zaměření této práce budou její instituty rozepsány jen velmi stručně.⁵¹

Právo orgánů činných v trestním řízení vyžadovat vysvětlení je zakotveno v § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu, přičemž toto je většinou podáváno ústně, sepíše se o něm podle § 158 odst. 6 úřední záznam, jenž je zakládán do spisu. Zákon ovšem pamatuje na povinnost mlčenlivosti a v § 158 odst. 8 stanovuje, že vysvětlení nesmí být požadováno od těch, jež jsou vázáni státem uznanou povinností mlčenlivosti. Této mohou být zproštěni pouze příslušným orgánem anebo osobou, v jejímž

---

⁵¹ FRYŠTÁK, Marek a Zdeněk KREJČÍ. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 195-202 a 231-232

zájmu tuto povinnost mají.⁵² Ani jeden ze zákonů upravujících povinnost mlčenlivosti u psychologů ovšem nezná orgán, který by mohl být oprávněn ke zproštění mlčenlivosti, a proto je třeba podání vysvětlení (bez souhlasu klienta) s odkazem na toto ustanovení odmítnout.

Dalším procesním prostředkem, jímž může policie zjišťovat informace i v rámci přípravného řízení, je na základě § 158 odst. 9 výslech svědka, který orgánům činným v trestním řízení umožňuje postupovat podle § 97 až § 104. Zde ovšem zákon opět pamatuje na povinnou mlčenlivost a v § 99 odst. 2 zakazuje výslech svědka v případě, že by svou výpověď porušil povinnost mlčenlivosti, aniž by k tomu byl oprávněn příslušným orgánem (který ale v případě psychologů neexistuje) nebo samotným oprávněným.

Orgán činný v trestním řízení by se mohl výše uvedené pokusit obejít žádostí o vydání věci podle § 78 a požadovat alespoň psychologovu dokumentaci, která by mohla nahradit odmítnutou výpověď. I zde ovšem zákon pamatuje na povinnost mlčenlivosti a v odstavci 2. uvádí, že se povinnost k vydání věci, jež má podobu listiny či jiného hmotného nosiče, nevztahuje na ty případy, kdy se jejich obsah týká okolností, o nichž platí zákaz výslechu. I zde je tedy psycholog povinen žádost policie odmítnout.⁵³

Jak ukazuje výše citovaný případ, kdy byly dvě sociální pracovnice náhodnými svědkyněmi trestného činu spáchaného vůči klientce jejich centra, může nastat situace, kdy nebude povinnost mlčenlivosti dopadat na veškeré informace, a bude tedy možné částečné podání vysvětlení, či částečný výslech.⁵⁴

Pro tyto případy stojí za připomenutí, že má osoba podávající vysvětlení podle § 158 odst. 5 trestního řádu v návaznosti na čl. 37 odst. 2 Listiny, právo na právní pomoc při řízení před soudy, jinými státními orgány nebo orgány veřejné správy od

---

⁵² zákon č. 141/1961 Sb.

⁵³ zákon č. 141/1961 Sb.

⁵⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. III. ÚS 2633/16

---

počátku řízení. Toto znamená, že si s sebou psycholog může k podání vysvětlení vzít advokáta, popřípadě má právo si jej zavolat. Jde pouze o právo, takže policejní orgán není povinen tohoto advokáta pro psychologa jakkoliv opatřovat. Pokud ovšem osoba o právní pomoc advokáta požádá a nemá žádné vlastní prostředky ke spojení se s ním (například nemá mobilní telefon), potom je policejní orgán povinen k naplnění § 158 odst. 5 poskytnout možnost telefonického spojení s advokátem.⁵⁵

Toto by mělo být součástí poučení spolu s poučením o právu podle § 100 odst. 2 trestního řádu odmítnout podání vysvětlení v případě, že by tím mohl sobě nebo osobě blízké přivodit nebezpečí trestního stíhání. Obdobně je tomu i u výslechu svědka, kde sice zákon přímo neuvádí právo na právní pomoc, nicméně ji dovozuje Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 386/04, jenž byl publikován ve Sbírce nálezů a rozhodnutí N 153/35 SbNU 133. Pro hlubší rozbor těchto institutů a zakotvení práv s nimi spojených doporučuji výše zmíněnou práci prof. Fryštáka. Pro mou práci je klíčové, že tyto instituty nemůže policie bez dalšího proti psychologovi použít.⁵⁶

3.5.2 Případy, v nichž je mlčenlivost prolomena

Mohou ovšem nastat situace, kdy důležitost informací převáží nad povinností mlčenlivosti, a tu je třeba prolomit. Tyto jsou uvedeny v § 8 odst. 4 písm. a) trestního řádu, který stanovuje, že se mlčenlivosti nelze dovolávat v případě, že na danou situaci dopadá výše rozebraná povinnost oznámit nebo překazit trestný čin podle § 367 nebo § 368 trestního zákoníku. Podle písmene b) téhož se nelze mlčenlivosti dovolávat ani v případech, kdy je psycholog sám oznamovatelem trestného činu.

Trestní řád předpokládá i situace, kdy nedojde k prolomení mlčenlivosti žádným z výše uvedených způsobů, a přesto je objektivně třeba mlčenlivost prolomit. V § 8 odst. 6 proto uvádí, že v případě, kdy zvláštní zákon nestanovuje podmínky, za

---

⁵⁵ Fryšták. op. cit. s. 199

⁵⁶ tamtéž. s. 199

---

nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, jež jsou kryty povinností mlčenlivosti. Tyto informace lze pro trestní řízení vyžadovat pouze po předchozím souhlasu soudu.⁵⁷

Tímto zákonodárce akcentuje skutečnost, že prolomení mlčenlivosti bez souhlasu klienta představuje natolik invazivní zásah do soukromí jednotlivce, že je bezpodmínečně nutné, aby byl tento zásah posouzen nezávislým a nestranným orgánem, jímž může být pouze soud. Ten přitom musí při posuzování každé jednotlivé žádosti zvažovat, v jakém rozsahu má být mlčenlivost prolomena, a hodnotit při tom například o jak závažný trestný čin se jedná nebo co požadovaná dokumentace obsahuje.

Orgány činné v trestním řízení se dříve pokoušely obejít získávání souhlasu soudu při prolamování mlčenlivost podle zákona o zdravotních službách. Ten sice v § 51 odst. 2 písm. d) konstatuje, že poskytování údajů pro potřeby trestního řízení stanoví právní předpisy upravující trestní řízení. Naštěstí Ústavní soud se neztotožnil s výkladem, že zákon o zdravotních službách tímto odkazuje na ustanovení § 8 odst. 1 trestní řádu, které ukládá všeobecnou povinnost vyhovět dožádání orgánů činných v trestním řízení a konstatoval, že § 51 odst. 2 písm. d) nezprošťuje obecně poskytovatele zdravotní péče povinnosti mlčenlivosti pro trestní řízení. Ustanovení je tak třeba vykládat jako odkaz na § 8 odst. 5 trestního řádu, který upravuje podmínky prolomení mlčenlivosti. Tento nálezn byl pro svou důležitost publikován i ve Sbírce nálezů a usnesení ÚS.⁵⁸

Žádný ze zákonů upravujících povinnost mlčenlivosti u psychologů neobsahuje úpravu podmínek sdělování informací pro potřeby trestního řízení, a proto nespadá-li informace do výše jmenovaných, je jediný možný postup, jak psychologa zbavit mlčenlivosti, získání souhlasu soudu.

---

⁵⁷ zákon č. 141/1961 Sb.

⁵⁸ nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. II. ÚS 2050/14

3.5.3 Doporučený postup

Jak by tedy měl psycholog postupovat, objeví-li se před jeho dveřmi příslušníci Policie České republiky?

Psycholog by měl s policií vždy jednat vstřícně a kolegiálně, vyvarovat se arogantnímu chování či dokonce osobním urážkám. Měl by vyjádřit ochotu a zájem s policií spolupracovat, nicméně by měl policistům vysvětlit, že je zaměstnanec sociální služby registrované podle zákona o sociálních službách, že je zdravotnický pracovník, na něhož dopadá zákon o zdravotních službách, nebo že je školním psychologem, na něhož dopadá školský zákon (je-li psychologem podle živnostenského zákona, nezbyvá mu než s policií spolupracovat). Tím pádem je osobou se zákonem uloženou povinností mlčenlivosti ve věcech svých klientů. Následně by měl policisty požádat o předložení souhlasu soudu, který by jej v případě daného klienta zbavil mlčenlivosti.

Operační manuál pro pracovníky v sociálních službách uvádí, že se pracovníci mohou v praxi setkat s taktikami a argumenty policistů, kteří se snaží využít neznalosti zákona na straně pracovníků. Mohou například tvrdit, že zprostit mlčenlivosti může i policista, státní zástupce nebo jiný orgán či organizace. Mohou zkusit namítnout, že povinnost mlčenlivosti není prolomena, ale pouze přechází na orgány činné v trestním řízení, které jsou též vázány mlčenlivostí. Mohli by se též pokusit tvrdit, že je daný zákon zavazující psychologa mlčenlivostí v podřízeném postavení vůči trestnímu řádu, nebo se jej při konfliktu těchto dvou zákonů nepoužije.⁵⁹

Bez ohledu na to, jakou taktiku policisté zvolí, je nezbytné, aby psycholog vytrval v hájení své zákonné povinnosti mlčenlivosti a bez souhlasu soudu policistům informace neposkytl. V opačném případě by se totiž sám vystavoval riziku sankcí pro porušení mlčenlivosti, které budou rozebrány níže.

---

⁵⁹ Mlčenlivost sociálního pracovníka. *Právo a terénní sociální práce* [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/mlcenlivost-socialniho-pracovnika-1232>

V případě, že policisté budou i přes výše popsany postup v nátlaku pokračovat nebo jej dokonce začnou stupňovat a pokusí se například vyhrožovat zahájením trestního stíhání nebo oznámením přestupku, potom je namístě si od nich vyžádat předložení služebních průkazů, poznamenat si jejich služební čísla a upozornit je, že svým chováním dle názoru psychologa právě porušují ustanovení § 61 odst. 3 zákona č. 273/2008 o Policii České republiky, který jim zakazuje požadovat vysvětlení od osoby, jež je vázána povinností mlčenlivosti.⁶⁰ Stejně tak porušují výše popsaná ustanovení trestního řádu, a to § 158 odst. 8 popřípadě § 99 odst. 2. Proti tomuto jednání je potom psycholog oprávněn podat stížnost podle § 157a trestního řádu v podobě žádosti o přezkoumání policejního orgánu, která se předkládá státnímu zástupci.⁶¹

3.6 Prolomení mlčenlivosti v civilním řízení

Kromě případů trestního řízení se informace kryté psychologovou povinností mlčenlivosti mohou stát důležitými i při rozhodování soukromoprávních sporů před civilními soudy. V těchto sporech ale psycholog nevystupuje jako hlavní, ani jako vedlejší účastník. Dokumentace klinických psychologů by mohla hrát roli například při posuzování svéprávnosti klienta při podpisu smlouvy nebo závěti. Školní a poradenská psychologové potom mohou sehrávat nezáviděníhodnou roli při „tahanicích“ rodičů o získání dítěte do péče.

Na rozdíl od trestního řízení jsou v civilním řízení soudy ve výrazně slabším postavení. Žádný ze zákonů ukládajících psychologům povinnost mlčenlivosti neuvádí civilní soudy jako subjekty oprávněné k prolomení mlčenlivosti bez souhlasu klienta. Současně na rozdíl od trestního řádu, který má § 8 odst. 6 opravňující soud

---

⁶⁰ zákon č. 273/2008 Sb.

⁶¹ Zákon č. 273/2008

---

prolomit mlčenlivost, občanský soudní řád zná pouze § 124, který říká, že je při provádění dokazování třeba šetřit zákonem stanovené a státem uznané povinnosti mlčenlivosti. Výslech lze potom provést pouze v případech, kdy byl subjekt mlčenlivosti zproštěn k tomu příslušným orgánem anebo tím, v jehož zájmu je povinností vázán.⁶²

Nedoloží-li civilní soud při žádosti o psychologovu dokumentaci nebo při předvolání k výslechu i souhlas klienta se zproštěním povinnosti mlčenlivosti, potom není možné soudu vyhovět. V úvahu by připadalo pouze poskytnutí informací soudem uznanému znalci, jež bude rozebráno níže, popřípadě osobám, které mají k psychologově dokumentaci přístup a jsou rozebrány v podkapitole o prolomení mlčenlivosti v případě smrti klienta.

U žádostí, jež budou opatřeny souhlasem klienta, by mohla nastat pro psychologa ne zcela komfortní situace, pokud si soud zažádá o zaslání originálu psychologovy dokumentace. Zde je situace odlišná pouze u klinických psychologů a psychologů ve zdravotnictví, kteří spadají pod působnost zákona o zdravotních službách. Ten jako jediný upravuje zpřístupňování dokumentace a v § 65 odst. 1 stanovuje, že ze zdravotnické dokumentace si může pořizovat výpisy nebo kopie písm. a) pacient, jeho zákonní zástupci nebo opatrovník a dle písm. b) osoby určené pacientem, kam bude spadat i civilní soud. Zákon o zdravotních službách, stejně jako jeho předchůdce zákon o zdraví lidu, neumožňuje ani samotnému pacientovi, aby získal vlastní zdravotní dokumentaci. Z toho je možné dovodit, že klinický psycholog nemůže civilnímu soudu poskytnout originální dokumentaci, a soud se tak bude muset spokojit pouze s kopií. Poskytnutí originálu by bylo možno si představit za předpokladu, že by soud ve své žádosti písemně odůvodnil nutnost využití originální dokumentace při dokazování (například pro nekompletnost, nedostatečnou vypovídací schopnost nebo rozporuplnost kopií).⁶³

---

⁶² Uherek, 2012, op. cit. s. 11-12

⁶³ Uherek, 2012, op. cit. s. 11-12

Psychologova dokumentace může být poměrně rozsáhlá, a jemu tak vzniknou náklady při pořizování její kopie. Na náklady, které vzniknou příslušným osobám v rámci dokazování, pamatuje občanský soudní řád v § 128, který ukládá všeobecnou povinnost bezplatně na dotaz soudu sdělit skutečnosti významné pro řízení a rozhodnutí, přitom ale není dotčeno ustanovení § 139 odst. 3. Odstavec 3 potom stanovuje, že osoby, jímž soud uložil při dokazování nějakou povinnost, mají stejná práva jako svědek, nejsou-li účastníky řízení. Svědci mají přitom podle § 139 odst. 1 právo na náhradu hotových výdajů a ušlého zisku. Z toho vyplývá, že poskytneli kterýkoliv z psychologů soudu kopii své dokumentace, může soudu vzniklé náklady fakturovat.⁶⁴

3.7 Znalecké zkoumání

3.7.1 Psycholog v pozici znalce

Může se stát, že bude psycholog vystupovat jako soudní znalec. V takovém případě je jeho počínání upraveno zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, který stanovuje podmínky výkonu znalecké činnosti. Znalci jsou v rámci své činnosti též vázáni mlčenlivostí dle § 10a, který jim ukládá povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděli v souvislosti s výkonem své profese. Tímto se podobají pracovníkům podléhajícím zákonu o zdravotních službách, mají ovšem zajímavou odlišnost, která může sloužit jako doplnění k lepšímu pochopení mlčenlivosti ostatních psychologů.⁶⁵

Znalce totiž může zprostit mlčenlivosti kromě klienta (toho, kdo si u něj posudek na základě smlouvy objednal) i orgán veřejné moci, jenž znalce ustanovil. Znalec tedy spadá pod výjimky ve výše citovaných ustanoveních § 99 odst. 2 a § 158 odst.

---

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb.

⁶⁵ HIRT, Miroslav. *Soudní znalectví v oboru zdravotnictví*. Praha: Grada, 2014. s. 11-13

---

8 trestního řádu a § 124 občanského soudního řádu, které umožňují prolomit mlčenlivost k tomu příslušným orgánem. Bez těchto ustanovení by byly znalecké posudky v rámci trestního soudnictví takřka nepoužitelné. Zajímavostí potom je, že zákon o znalcích a tlumočnících pamatuje na akademickou a výzkumnou činnost a nepovažuje za porušení mlčenlivosti, využijí-li znalci přiměřeným způsobem získané informace pro vědecké nebo vzdělávací účely.⁶⁶

3.7.2 Spolupráce se znalcem

Nyní ovšem k pohledu z opačné strany. Z mého rozhovoru na státním zastupitelství vyplynulo, že znalecké posudky zkoumající duševní stav podezřelého jsou v praxi velmi oblíbeným nástrojem. Současně si státní zastupitelství psychologů velmi váží, a proto se ke všem snaží přistupovat, jako by měli nejširší možnou mlčenlivost, tedy mlčenlivost podle zákona o zdravotních službách, která stojí na rovní lékařskému tajemství.

Za znalecký posudek musí platit od novelizace trestního řádu (účinné od 1. 1. 2009 dle zákona č. 274/2008 Sb.) ten orgán činný v trestním řízení, který tento posudek vyžadoval. Toto mělo vést k omezení praxe, kdy policie vyžadovala nadbytečné znalecké posudky s odůvodněním, že by je stejně přibral státní zástupce.⁶⁷ Nespornou výhodou znaleckého posudku je ovšem podle státního zastupitelství fakt, že znalec má přístup i k informacím, jež jsou kryty povinností mlčenlivosti. Přitom je jeho přibrání výrazně jednodušší než získávání souhlasu soudu k tak závažnému zásahu do práv, jako je prolomení mlčenlivosti. Psycholog zde taktéž vystupuje v komfortnější situaci, když své podklady předává „kolegovi z oboru“, a nikoliv policii.

Jak se k tomuto staví právní úprava? Je-li třeba k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření nebo přibere znalce (pro potřeby práce není podstatné rozlišovat a dále

---

⁶⁶ zákon č. 36/1967 Sb.

⁶⁷ ŠVARC, Jiří. Znalecké posuzování duševního stavu v trestním řízení. *Zdravotnictví a právo*. 2011, roč. 15, č. 1, s. 17-23.

---

se bude hovořit pouze o znalci) podle § 105 odst. 1 trestního řádu. Znalec potom na základě § 107 odst. 1 může nahlížet do spisu nebo mu může být spis zapůjčen, může se účastnit provádění úkonů v trestním řízení a pro potřeby vyšetření též klást otázky obviněnému a svědkům. V případě mrtvého může znalec podle § 107 odst. 2 vyžadovat zdravotnickou dokumentaci, přičemž v ostatních případech tak může činit jen za podmínek stanovených zvláštním zákonem.⁶⁸

Zvláštním zákonem je v našem případě zákon o zdravotních službách, který v § 65 odst. 2 písm. i) umožňuje mimo jiné znalcům nahlížet i bez souhlasu pacienta do zdravotnické dokumentace po potřeby vypracování znaleckého posudku pro trestní řízení.⁶⁹

Pro správné porozumění postavení znalce je ještě třeba doplnit § 110a trestního řádu, který je výsledkem principu kontradiktornosti a rovnosti zbraní před zákonem, jimiž se trestní řízení řídí. Znalecký posudek předložený stranou má stejnou váhu a nakládá se s ním stejně jako se znaleckým posudkem vypracovaným na žádost orgánu činného v řízení. Příslušný orgán též umožní znalci přístup do spisu a poskytne mu informace nutné k vypracování znaleckého posudku.⁷⁰

Znalec tedy může vycházet pouze z podkladů, jež jsou součástí spisu a které mu pro jeho potřeby zajistí orgán činný v trestním řízení. Sám není nadán žádnou pravomocí, která by jej opravňovala domáhat se součinnosti po třetích osobách.⁷¹

U klinických psychologů nenastává žádný problém a v případě nutnosti je jejich mlčenlivost prolomena pouze na základě potřeby znalce. Problém nastává u všech ostatních psychologů (s výjimkou psychologů podle živnostenského zákona, kteří mlčenlivostí vázání nejsou). Zákon o sociálních službách ani školský zákon totiž pro-

---

⁶⁸ zákon č. 141/1961 Sb.

⁶⁹ zákon č. 372/2011 Sb.

⁷⁰ FRYŠTÁK, Marek a Zdeněk KREJČÍ. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 7-8

⁷¹ Fryšták a Krejčí, 2009, op.cit. s. 31-33

---

lomení mlčenlivosti pro potřeby vypracování znaleckého posudku neznají, což znamená, že nemohou poskytnout podklady pro potřeby znaleckého zkoumání a jedinou cestou je výše rozebraný souhlas soudu.

Opět se zde tedy dostáváme do situace (stejně jako při vlastní právní obraně psychologa), kdy dochází k prolomení mlčenlivosti u klinických psychologů, zatímco u ostatních tato mlčenlivost prolomena není. Tím, že ostatní psychologové nemohou spolupracovat se znalcem, je jejich mlčenlivost výrazně posílena oproti té lékařské. Jsou tímto na rozdíl od klinických psychologů chráněni proti přílišnému využívání institutu znalce ze strany orgánů činných v trestním řízení, když se tyto potřebují vyhnout získávání souhlasu soudu. I jejich dokumentace ovšem mohou obsahovat pro trestní řízení důležité informace. Jak bude rozebráno níže v kapitole 4.1.2., domnívám se, že by měla být mlčenlivost psychologů co nejširší, aby bylo umožněno lidem, kteří to potřebují, vyhledat psychologickou pomoc. Proto si myslím, že stačili u ostatních psychologů jako cesta k získání jejich dokumentací souhlas soudu, mělo by tomu tak být i u psychologů klinických.

3.8 Možnosti prolomení mlčenlivosti po smrti klienta

Klienti psychologů naštěstí neumírají tak často, jako se tomu děje u pacientů lékařů. Stane-li se tak a klient psychologa se stal za života obětí trestného činu a orgány činné v trestním řízení se potřebují dostat k informacím, jež jsou předmětem mlčenlivosti, mohou k tomuto zkusit využít osob blízkých zemřelého. Ti by mohli mít zájem na řádném vyšetření daného činu a s policií spolupracovat. Za takové situace, jde-li o klienta klinického psychologa, mají na základě § 33 odst. 4 zákona o zdravotních službách osoby blízké nebo další osoby určené klientem právo na informace o

---

zdravotním stavu zemřelého, výsledky pitvy a především právo nahlížet do zdravotnické dokumentace a dalších spisů vedených o zemřelém, kam spadá i dokumentace vedená klinickým psychologem, a pořizovat si z nich výpisy a kopie.⁷²

Vydal-li ovšem klient za života zákaz těmto osobám informace sdělovat, potom se k nim nedostanou, jelikož pravděpodobně nepůjde o informace, které by byly v zájmu ochrany jejich zdraví, či zdraví jiných osob. Toto by mohlo být obejito v některých případech skrz vyžádání znaleckého posudku, jelikož znalec může v případě zkoumání příčin smrti nebo zdravotního stavu zemřelého vyžadovat zdravotnickou dokumentaci podle § 107 odst. 2.⁷³

Podobně příbuzní nemusí chtít pomoci policii v případech, kdy nebyl zemřelý obětí, ale pravděpodobným pachatelem.

Zákon o sociálních službách tuto možnost prolomení mlčenlivosti nezná, a proto ji v případě poradenských psychologů nepůjde využít.⁷⁴

Školský zákon uvádí, v § 22b písm. f) povinnost poskytovat dítěti, žáku, studentovi nebo zákonnému zástupci nezletilého informace spojené s výchovou a vzděláváním. Sem bude spadat i část z psychologových záznamů, ke kterým by se mohl rodič tímto způsobem dostat.⁷⁵ Jak bude ale ukázáno níže, psychologovy záznamy mohou obsahovat informace, na které nebude mít právo ani zákonný zástupce.

V případech, kdy klient zemřel a z nějakého důvodu není možné použít ani jednu z výše popsanych cest pro prolomení mlčenlivosti, zůstává jedinou možností pro orgány činné v trestním řízení získání souhlasu soudu.

---

⁷² Polícar, 2011, op. cit., s. 33–57

⁷³ zákon č. 372/2011 Sb.

⁷⁴ zákon č. 108/2006 Sb.

⁷⁵ Zákon č. 561/2004 Sb.

---

4 Oznamovací povinnost v případě dětí

4.1.1 Prolomení mlčenlivosti podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V případě, že se psycholog dozví o spáchání trestného činu vůči dítěti, dojde k prolomení jeho povinnosti mlčenlivosti. K tomuto prolomení ale nedojde v rámci trestního zákoníku, a nevznikne tudíž oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení. Mlčenlivost je zde prolomena zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a oznamovací povinnost vzniká vůči příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí pověřeného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Zákon v § 10 v odst. 4 mimo jiné stanovuje povinným subjektům povinnost oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (zpravidla orgánu sociálně-právní ochrany dětí – dále též OSPOD) skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o dítě, které tento zákon uvádí v § 6. Poskytovatel je takto povinen jednat bez zbytečného odkladu a nemůže se dovolávat povinnosti zachovávat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.⁷⁶

V § 6 potom najdeme demonstrativní výčet dětí, na které zaměřuje stát podle tohoto zákona svou sociálně-právní ochranu. Písmeno e) potom mívá na děti, na nichž byl spáchán trestný čin ohrožující jejich život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, přičemž je dostačující už jen pouhé podezření ze spáchání takového činu. Z dikce tedy jasně vyplývá, že je třeba oznámit i činy, jež se již staly a u nichž nehrozí jejich opakování.⁷⁷

---

⁷⁶ zákon č. 359/1999 Sb.

⁷⁷ MACH, Jan. Znásilnění a pohlavní zneužití dítěte. Hlásit či nehlásitTempus Medicorum 6/2011 [online]. [cit. 2018-03-04]

4.1.2 Subjekty oznamovací povinnosti vůči orgánům sociálně-právní ochrany dětí

Určení subjektů, jež mají vůči orgánům sociálně-právní ochrany dětí oznamovací povinnost, není úplně snadné, proto nejprve rozebereme úpravu ve speciálních právních předpisech.

Zákon o zdravotních službách na tyto případy pamatuje, když v § 45 ukládá poskytovatelům zdravotních služeb mimo jiné též povinnost dle odst. 3 písm. f) zajistit splnění oznamovací povinnosti a sdělování údajů podle zákona upravujícího sociálně-právní ochranu dětí. Na toto ustanovení dále navazuje, když v § 65 odst. 2 písm. f) umožňuje nahlížet do zdravotnické dokumentace i jiným zdravotnickým pracovníkům, kteří jsou příslušní k posuzování zdravotního stavu dítěte pro potřeby sociálně-právní ochrany dětí. Bude-li klinický psycholog vypracovávat posudek pro potřeby OSPOD, potom má v případě nutnosti přístup k dokumentaci daného dítěte vedené dalšími lékaři.⁷⁸

Zákon o sociálních službách přímo v § 1 odst. 2 uvádí, že upravuje předpoklady pro výkon práce sociálních pracovníků, kam mimo jiné patří i práce v sociálně-právní ochraně dětí. V rámci ustanovení o některých službách, jež jsou podle tohoto zákona vykonávány, potom přímo upravuje podmínky spolupráce s OSPOD například § 48 – domovy pro osoby se zdravotním postižením nebo § 60a – intervenční centra. Prolomení mlčenlivosti vůči OSPOD ovšem neřeší a v § 100a upravuje pouze povinnost součinnosti na základě žádosti OSPOD.⁷⁹

Školský zákon pouze ukládá řediteli v § 31 odst. 5, aby v případě nezletilých oznámil do následujícího dne OSPODu a v případě zletilých státnímu zastupitelství, dopustí-li se žák zvláště hrubých a opakovaných slovních a fyzických útoků vůči

---

⁷⁸ zákon č. 372/2011 Sb.

⁷⁹ zákon č. 108/2006 Sb.

---

ostatním žákům, personálu nebo školskému zařízení.⁸⁰ Živnostenský zákon o spolupráci s OSPOD vůbec nehovoří.

Za problematické lze z mého pohledu považovat vymezení subjektů, jimž je oznamovací povinnost zákonem o sociálně-právní ochraně dětí uložena. Zákon zde vyjmenovává 6 kategorií: *státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, a popřípadě další zařízení určená pro děti*.

Poslední sběrná kategorie je od ostatních gramaticky jednoznačně oddělena, a proto je třeba rozdělit výčet na dvě skupiny. První, u jejichž subjektů nezáleží na tom, zda pracují s dětmi či nikoliv, druhou jsou zařízení určená pro děti. Do první skupiny zapadají jednoznačně školní psychologové a psychologové kliničtí. Poradenští psychologové a psychologové podle živnostenského zákona ovšem do první kategorie jednoznačně nespádají a do druhé spadnou pouze v případě, kdy se budou věnovat práci s dětmi.

Nevěnují-li se dětem, dopadne na ně pouze povinnost sdělit na vyžádání orgánů sociálně-právní ochrany dětí informace potřebné k poskytnutí sociálně-právní ochrany v případě podezření na týrání, zneužívání dítěte nebo zanedbávání péče o něj podle § 53 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který jim neumožňuje dovolávat se v těchto případech povinnosti mlčenlivosti.⁸¹

Na první pohled je paradoxní, že u klinických psychologů, kteří jsou v ostatních případech vázáni nejsilnější povinností mlčenlivosti, dochází k jejímu prolomení, zatímco psychologové podle živnostenského zákona, kteří mlčenlivostí vůbec vázáni nejsou, nemají oznamovací povinnost vůči OSPOD.

Hlavní problém ovšem shledávám v zásadní odlišnosti mezi klinickým psychologem a lékařem, kterou zákon bohužel dostatečně nereflektuje. Rozdělení subjektů na dvě skupiny nám jasně potvrzuje, že subjekty ze skupiny první mají oznamovací

---

⁸⁰ zákon č. 561/2004 Sb.

⁸¹ zákon č. 359/1999 Sb.

---

povinnost i v případech, kdy se nevěnují práci s dětmi. U lékařů na tomto příliš nezáleží, protože samotné dítě v ohrožení pravděpodobně objeví při jeho vyšetření. Klinický psycholog se ovšem může dostat do situace, kdy se o ohroženém dítěti dozví od svého klienta, který bude v dané situaci figurovat jako původce tohoto ohrožení, tedy pachatel.

Velkým společenským tématem je v současnosti zneužívání dětí zejména ve spojitosti s katolickou církví, ale i celkově ve společnosti. Z mých rozhovorů s praktikujícími psychology ovšem vyplynulo, že se, ač zřídka, vyskytují případy, kdy za psychologem přijde osoba, která zneužila dítě. Psycholog v dané věci nemá oznamovací povinnost vůči policii, ale je-li to klinický psycholog, potom má oznamovací povinnost vůči OSPOD, který se po prošetření s největší pravděpodobností obrátí na policii, jelikož došlo ke spáchání trestného činu.

Zde si musíme uvědomit, že člověk, který s něčím takovým přijde za psychologem, není typickým pachatelem zneužití, kterého si laik představí (zvláště pokud si představí například nechvalně známý rakouský případ Josefa Fritzla nebo Wolfganga Priklopila). Podle popisu psychologů je možné rozlišit dva typy pachatelů. První, kteří spáchali daný čin před řadou let, dotčené dítě už mezitím vyrostlo, nic si nepamatuje, nikdo o daném činu neví a psycholog je první osoba, jíž se pachatel svěří, jelikož s danou věcí nedokáže dál žít. Dosáhlo-li dotčené dítě plnoletosti, potom zde již není oznamovací povinnost vůči OSPOD, jelikož už nespadá pod jeho působnost.

Druhý, který daný čin spáchal v posledních dnech, nedokáže se s ním vyrovnat, nechápe, jak mohl něco takového udělat, vyčítá si jej a neví, jak se sebou dál žít. Pachatelé, kteří nemají se svým činem problém, nebudou mít ani motivaci vyhledat psychologovu pomoc.

Na základě tohoto se domnívám, že je zákonná úprava nastavena velmi nešťastně. V první řadě je natolik složitá a její znalost mezi psychology a veřejností je natolik malá, že běžný klient není schopen poznat, ke kterému psychologovi může jít, aniž by se vystavil riziku trestního stíhání.

Každý má právo na obhajobu, a proto jsme advokátům udělili mlčenlivost natolik rozsáhlou, aby za nimi mohl přijít člověk, který spáchal trestný čin.⁸² Zeptáme-li se pracovníků OSPOD nebo orgánů činných v trestním řízení, budou se domnívat, že psycholog by měl jednoznačně hlásit. OSPOD uvádí pomoc dítěti a policie zdůvodňuje potrestáním pachatele.

Z výše popsaných příkladů ovšem vyplývá, že pachatelé, kteří jdou za psychologem, se se svým činem nedokáží sami vyrovnat, přitom ale nejsou připraveni se jít udat na policii. Je-li zde oznamovací povinnost, potom přichází o možnost se svěřit odborníkovi, který by jim mohl pomoci. Toto potom může u některých vést v krajním případě k sebevraždě, u jiných naopak k pokračování v trestné činnosti. Ani o jednom z těchto pachatelů a poškozených dětí přitom v takovém případě nebude nikdo vědět.

Účel trestu není v současném trestním zákoníku přímo definován. Budeme-li se na něj však dívat optikou relativních trestních teorií v duchu Senecova „punitur, ne peccatur“ (trestá se, aby nebylo pácháno zlo), kterým (velmi zjednodušeně) odpovídá i současná právní úprava, a které v posledních letech spíše převládají nad teoriemi absolutními, potom by měla být účelem trestu ochrana společnosti před dalším pácháním trestných činů, a nikoliv v absolutních teoriích převládající odplatný prvek.⁸³ Podobně nacházíme vliv utilitárních teorií i v minulé právní úpravě trestního zákona, který účel trestu vymezoval v § 23, kde stanovoval tyto čtyři cíle: chránit společnost, zabránit odsouzenému v pokračování v trestné činnosti, vychovávat jej, a tím působit výchovně i na celou společnost.⁸⁴

Nestačil-li tento teoretickoprávní exkurz k upuštění od představy, že je třeba pachatele něčeho tak strašného potrestat, potom si dovolím pokračovat. Osobně se

---

⁸² Jít se za advokátem poradit ještě před spácháním trestného činu ale není dobrý nápad, jelikož překažovací povinností podle § 367 trestního zákoníku jsou advokáti vázáni.

⁸³ SOLNAR, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009, s. 22.

⁸⁴ tamtéž s. 26.

---

nedomnívám, že by trest odnětí svobody z dlouhodobého pohledu představoval nejlepší ochranu před pokračováním v trestné činnosti. Pobyt za mřížemi bude mít pro dosud netrestaného a normálně žijícího člověka pravděpodobně velmi destruktivní následky, ať už jde o jeho rodinný, sociální anebo pracovní život. Přitom bychom neměli zapomínat, že psycholog, a zvláště ten klinický, je odborníkem, který má potenciál danému člověku pomoci a díky znalosti a zkušenosti, aby zasáhl, bude-li se schylovat k opětovnému páchání trestného činu.

Současně se domnívám, že dohnaly-li výčitky svědomí člověka k psychologovi, potom bude pravděpodobně jedním z kroků terapie udání se na policii, které člověku umožní ve chvíli, kdy na to bude připravený, aby odčinil svou vinu a stal se opět plnohodnotným členem společnosti. Nedojde-li k tomuto kroku a psychologovi se podaří v rámci terapie danému člověku pomoci, a ten přestane být dále nebezpečný pro společnost, potom bude naplněn hlavní účel, jenž by trest měl, a potrestání zde již není dle mého pohledu nezbytně nutné.

Proto se domnívám, že psychologové pracující s dospělými by neměli mít oznamovací povinnost vůči OSPOD, aby měli čas s daným klientem pracovat. Budou-li pachatelé vědět, že se můžou obrátit o pomoc k psychologovi, potom se s nimi dá dále pracovat a je větší šance pomoci jim, tak jejich obětem.

4.1.3 Šetření mezi Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Velkým problémem oblasti mlčenlivosti psychologů je nedostatek relevantní literatury, věnující se přímo tomuto tématu. U předchozích kapitol se dalo s pomocí analogie vycházet z prací zabývajících se lékařským právem. V případě oznamování OSPODům ovšem literatura zcela chybí a není možné najít ani základní statistické údaje. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl provést šetření, kdy jsem všem OSPODům v ČR rozeslal přes internetový formulář⁸⁵ krátký informační dotazník (Příloha 1). V tomto dotazníku jsem se ptal:

---

⁸⁵ Dostupný z: <http://www.ospod.cz/volna-sekce-1/kontaktujte-vas-ospod/>

1. Zda se na ně někdy obrátil psycholog, aby splnil svoji oznamovací povinnost.
2. Které subjekty se na ně obracejí nejčastěji.
3. Zda někdy přistoupili k udělení pokuty za nesplnění oznamovací povinnosti.
4. Za jakých podmínek vzniká oznamovací povinnost v případě konzumace alkoholu nezletilým. (bude rozebráno v následující podkapitole)

Na mé dotazy doposud odpovědělo 38 OSPODů z 229, což je natolik nízká návratnost, že výsledky nelze použít pro zpracování v rámci řádného výzkumu a neposkytnou nám žádná tvrdá statistická data, nicméně význam mého dotazníku je spíše orientační. I při tak malém počtu přinesl několik kazuistik, které považuji za velmi přínosné a ilustrující aktuální situaci. Současně jsem nepovažoval za zdvořilé zahrnovat OSPODy další agendou a žádat po nich odpovědi skrz zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

V první řadě z odpovědí vyplynulo, že není vedena (celkově ani jednotlivými OSPODy) žádná statistika počtu oznámení psychologů, jež OSPOD řešil. To na druhou stranu není překvapivé, jelikož psychologové většinou nemají z pochopitelných důvodů zájem být s těmito případy spojováni. Odpovědi se zpravidla týkaly časového období, po které daný zaměstnanec v daném OSPODu pracoval (nejdelší období bylo 17 let). Toto podpořilo mé rozhodnutí neobesílat OSPODy opakovaně, jelikož z jejich vyjádření stejně není možné vytvořit absolutně žádnou statistiku, a to ani počtu oznámení od psychologů za určité časové období.

Z 37 OSPODů se 11 vyjádřilo, že se během celého období setkalo alespoň s jedním a nejvíce čtyřmi oznámeními od psychologů při plnění jejich oznamovací povinnosti. Současně jsem zaznamenal, že tyto OSPODy uváděly, že mají dobré vztahy s dětskými psychology, a ti se na ně například občas obracejí s konzultací bez uvedení jména dítěte.

Z výše popsaného je patrné, že dané případy, ač zřídka, přesto nastávají. Vystává zde též otázka, kterou bohužel nelze na základě těchto výsledků zodpovědět.

Jestliže více než jedna čtvrtina aktivních OSPODů odpověděla pozitivně, znamená to, že v ostatních regiorech dané situace nenastávají, nebo nastávají, ale chybí provázanost, důvěra a spolupráce mezi psychology a OSPODy? Nejčastěji obracejícími se subjekty potom byly dle vyjádření OSPODů policie, lékaři a školy.

Jak bylo uvedeno jedním z OSPODů, jde-li dítě za psychologem, potom za ním jde z určitého důvodu. Ten důvod se snaží primárně řešit s dítětem a jeho rodiči a není-li možné jej vyřešit, potom se psycholog obrací na OSPOD. Z tohoto vidíme, že jde o postupný proces a rodiče budou pravděpodobně v části případů s oznamováním OSPODu srozuměni. Naopak u závažných případů OSPODy zmiňovaly, že psychologové odmítali provést oznámení písemně (zákon nestanovuje formální náležitosti oznámení, proto se domnívám, že by mělo být telefonické oznámení postačující k tomu, aby mohl OSPOD začít jednat). OSPODy uváděly tato oznámení:

poruchy příjmu potravy, podezření na závislost, kdy si rodič nevěděl rady, sebepoškozování a děti ve vleklých rodičovských konfliktech, kdy docházelo ke změnám v jejich psychice, zde ovšem OSPOD upozorňoval, že šlo zpravidla o procesní taktiku jednoho z rodičů.

Tato oznámení ukazují poměrně dobře fungující propojení mezi dětskými psychology a OSPODy a fungující institucionální dohled nad dětmi. Další skupina oznámení už bohužel obsahuje výrazně závažnější případy, jejichž zachycení je extrémně důležité:

nepřiměřené fyzické trestání, psychické a fyzické týrání, pohlavní styk a těhotenství před 15 rokem, podezření na zneužívání dítěte a sebevražedné pokusy dětí.

Zde již vidíme, že na včasném zachycení a následném informování OSPODu, který má výrazně širší pravomoci než pouhý psycholog, závisí v některých případech až život dítěte. Současně je vidět, že oznámení přicházela pravděpodobně od psychologů pracujících s dětmi, kteří oznamovací povinnost vůči OSPODu mají.

Poslední oznámení se potom od těch předchozích výrazně odlišuje. Psycholog zde při dlouhodobé terapii s matkou nezletilého dítěte zjistil, že ta má suicidiální úmysly, a to bohužel i se svým dítětem.

O tomto případě víme bohužel příliš málo na jakýkoliv právní rozbor. Nicméně ukazuje, že je důležité, aby se na OSPOD v případě nebezpečí mohli obrátit i psychologové pracující s dospělými, což poradenským psychologům aktuální zákonná úprava neumožňuje. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí je totiž výrazně citlivější než trestní zákoník u výše popsaných překažovacích a oznamovacích povinností. Zde stačí pouhé podezření, že by dítě mohlo být v ohrožení. Současně prostředky OSPOD umožňují výrazně citlivější, nenápadnější a méně invazivní způsob zásahu, než jakým je zahájení vyšetřování trestného činu.

Jak se tedy stavět k oznamovací povinnosti vůči OSPOD? Z vyjádření vyplynulo, že doposud jediný OSPOD zahájil řízení pro nesplnění oznamovací povinnosti, za což hrozí pokuta až 50 000 Kč, které bylo ovšem vedeno proti řediteli základní školy, jelikož ve škole o problému věděli, ale neřešili jej, a ani nekontaktovali OSPOD. Pro OSPODy je důležitá spolupráce s ostatními subjekty, jež se starají o děti, a nepovažují trestání za účinný motivátor. Zvláště u psychologů, kteří jsou pro ně velmi důležití.

V důsledku změny metodiky pro čerpání dotací na činnost OSPOD v roce 2016 došlo prakticky ke znemožnění čerpání finančních prostředků na zaměstnávání vlastních psychologů, což vedlo k ukončení spolupráce. Zde musím konstatovat, že považuji za navýsost alarmující, že OSPODy, jež pracují s problémovými dětmi, nemají v současné době vlastní psychology. Dětské psychologové by se tedy neměli obávat spolupráce s OSPODy a vyhodnotí-li situaci jako rizikovou, potom je dle mého názoru namíste OSPOD informovat. Opět ovšem docházím k závěru, že psychologové věnující se dospělým by neměli mít vůči OSPOD oznamovací povinnost, která je stejně jen velmi těžko vymahatelná, a neoznámení je jen velmi špatně prokazatelné. Naopak by měli mít možnost se na OSPOD v případě potřeby obrátit. Zlepšení situace by poté mohla pomoci větší informovanost nejen mezi odbornou, ale i laickou veřejností.

4.1.4 Děti a alkohol

Dozví-li se psycholog o zneužití dítěte či jiném závažném činu spáchaném vůči dítěti, nebude pravděpodobně považovat za nepřiměřené o tomto informovat příslušný orgán. Poněkud nepříjemněji se ovšem začne cítit, pročte-li si § 6 důsledně a narazí v něm na písmeno c) – to totiž mimo jiné uvádí mezi dětmi, na které cílí sociálně-právní ochrana, i ty děti, jež žijí nemravný život, který může spočívat v požívání alkoholu nebo jiných návykových látek. Zákon nikde nespécifikuje, jak velké množství by to mělo být, a přitom ke vzniku oznamovací povinnosti podle něj stačí pouhé podezření. Neoznámením se přitom zdravotnické či školské zařízení dopouští správního deliktu podle § 59k, za který mu hrozí uložení pokuty do 50 000 Kč.⁸⁶

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou decentralizované a nemají žádný vrchní orgán, který by jim stanovoval, jakým způsobem mají vykládat zákon. Jejich výklad se tedy může orgán od orgánu lišit. Z tohoto důvodu byly osloveny k vyjádření Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Uherské Hradiště, jež se nachází v oblasti známé pro svou konzumaci vína, a Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Brno, střed, na jehož práci jsou často podávány stížnosti pro příliš patriarchální přístup.

OSPOD – Uherské Hradiště zastává názor, že v případě podezření, že nezletilý požívá alkohol či jiné omamné látky, by měly povinné subjekty vždy zvažovat, zda tyto skutečnosti oznámí. Pokud má povinný subjekt podezření, že se tak skutečně děje, potom by měl v rámci svých zákonných možností poukázat na tuto skutečnost a nejprve s rodiči hledat takovou pomoc, která bude v dané situaci účinná. Až v případě, že by ani takto nebylo možno dítěti pomoc nastavit, ať už z jakýchkoliv důvodů, tak by se měl povinný subjekt obrátit v rámci své oznamovací povinnosti na příslušný OSPOD a informovat jej o těchto skutečnostech.

---

⁸⁶ zákon č. 359/1999 Sb.

OSPOD – Brno střed oproti tomu zastává názor, že v případě konzumace alkoholu a omamných látek hovoří § 6 jasně a jde-li o klienta mladšího 18 let, je třeba oznamovat vždy. Psycholog samozřejmě může zvážit závažnost situace, nicméně nemusí znát všechny souvislosti. Proto v případě, že bude mít pochybnosti či podezření, měl by raději situaci oznámit než nechat věc neprošetřenou a riskovat, že dítě zůstane ohroženo.

Je tedy vidět, že dva ne příliš vzdálené orgány docházejí k poněkud odlišným závěrům. Psychologa by mohlo uklidnit, že se oba shodují v tom, že orgány sociálně-právní ochrany dětí ukládají pokuty jen minimálně, a když už, tak převážně rodičům, kteří neplní své povinnosti a udělení pokuty psychologovi považují za kontraproduktivní. Tomu odpovídají i statistiky vedené MPSV, podle nichž nebyla pokuta uložena za celou dobu účinnosti tohoto zákona ani jednou.

V rámci následného obesílání všech OSPODů byla tato otázka položena i všem ostatním, přičemž lze konstatovat, že ty OSPODY, které odpověděly, se pohybují rovnoměrně na škále mezi dvěma výše uvedenými, přičemž převažují ty, které zdůrazňují individuální posouzení závažnosti každého případu.

Česká společnost je obecně ke konzumaci psychotropních a návykových látek, ať se jedná o látky „legální“, ale dokonce i o některé látky „nelegální“, velmi tolerantní.

Je potom též známá pro svou vysokou konzumaci alkoholu, což není příliš pozitivní. Na druhou stranu, kdyby psycholog oznamoval každé dítě, u kterého má podezření, že konzumovalo alkohol, mělo by to zcela destruktivní dopad na jakoukoliv důvěru dětí v tuto instituci a docházelo by tak k bezprecedentnímu prolamování povinné mlčenlivosti, které by nebylo vyváženo dostatečně významným státním zájmem. K boji s konzumací alkoholu mezi nezletilými by měly sloužit jiné metody než oznamování psychology.

Tomuto naštěstí odpovídá i názor uváděný v komentáři k zákonu o sociálně-právní ochraně dětí, který říká, že zákon v ustanovení § 6 nepředpokládá, že by stačila k nutnosti situaci řešit jednorázová událost nebo krátkodobé působení, ale naopak by pro dítě nepříznivé skutečnosti měly trvat dlouhodobě a pokud už by se jednalo o jednorázovou událost, ta by musela být v takové intenzitě, že by byla způsobilá nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte.⁸⁷ Další komentář toto rozvádí, když upozorňuje na zásadu subsidiarity, jíž se řídí sociálně-právní ochrana dětí a s ní související zásadu přednosti speciálních právních předpisů, jež budou platit, nepůjde-li ještě kvalifikovat ohrožení dítě slovy § 6 in fine jako zakládající osobní působnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí.⁸⁸

V případě konzumace alkoholu či jiných omamných látek by tedy ke vzniku oznamovací povinnosti nepostačovala občasná konzumace ani prosté experimentování. Dítě by začalo spadat pod rozsah tohoto ustanovení až ve chvíli, kdy by docházelo k nepříznivému ovlivňování jeho běžného života a nedařilo se zjednat nápravu jinými způsoby, například při spolupráci s rodiči.

S tímto názorem se ztotožňuje i Mgr. Křístek, jenž upozorňuje, že zneužívání alkoholu u nezletilých je v běžné míře z právního pohledu bezpředmětné, jelikož cílem zákona je sociálně-právní ochrana dětí, a nejde zde tedy o ochranu zdravotní, nebo dokonce o ochranu veřejného zdraví.⁸⁹

Z komunikace s oběma OSPODy bylo jasně patrné, že je pro ně na prvním místě zájem dítěte, nicméně se domnívám, že příliš paternalistický výklad, ke kterému se některé z nich mohou přiklánět, je velmi nešťastný a psycholog by se jím neměl řídit.

---

⁸⁷ NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a Jana RIEDLOVÁ JURKOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: s komentářem*. vyd. Olomouc: Nakladatelství Anag, 2016, 807 s.

⁸⁸ MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 912 s.

⁸⁹ KŘÍSTEK, Adam, Předpoklady, účel a limity sociální práce s cílovou skupinou rodičů užívajících návykové látky. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 5, s. 6-10.

Nespadá-li dítě ještě pod § 6, mají přednost speciální právní předpisy, tedy je psycholog jednoznačně vázán povinností mlčenlivosti a oznámení bude znamenat její porušení. Domnívám se, že někteří z rodičů by v takovém případě mohli psychologa pro toto porušení a s ním spojenou újmu, která jim v souvislosti se zásahem OSPODu vznikla, žalovat. Jak rozvádí následující kapitola, následky by pro psychologa mohly být velmi citelné.

---

5 Následky porušení povinnosti mlčenlivosti

Je velmi žádoucí, aby psycholog rozpoznal správně situace, v nichž je jeho povinnost mlčenlivosti prolomena, jelikož v ostatních případech je touto povinností vázán a jejím porušením se vystavuje nejen riziku ztráty důvěry svých klientů, ale především riziku negativních následků v podobě sankcí, jelikož tímto oznámením může velmi vážně poškodit práva svého klienta.

5.1 Trestněprávní odpovědnost

Z pohledu trestního práva by se mohl psycholog neoprávněným oznámením dopustit trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 2, jelikož by v rozporu se státem uloženou povinností mlčenlivosti zpřístupnil třetí osobě klientovy osobní údaje, jež získal v souvislosti s výkonem svého povolání. Za tento trestný čin by mu podle odst. 1 hrozil trest odnětí svobody až na tři léta nebo zákaz činnosti.⁹⁰

5.2 Správněprávní odpovědnost

Trestní právo naštěstí podléhá zásadě subsidiarity, a proto by jeho nástroje měly být používány pouze v nezbytných případech. Bude tedy pravděpodobnější, že v případě porušení povinnosti mlčenlivosti budou použity nástroje správního práva trestního, přičemž zákon o ochraně osobních údajů stanovuje dvě skutkové podstaty přestupků dopadající na případy porušení mlčenlivosti.

Prvním případem je porušení mlčenlivosti, která vyplývá z § 15 samotného zákona o ochraně osobních údajů. Ten vyžaduje, aby zaměstnanci správce nebo zpracovatele osobních údajů, jiné fyzické osoby, které zpracovávají osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem a další osoby, které v rámci plnění

---

⁹⁰ Špatenková, 2017, op. cit. s. 136-137

---

zákonem stanovených oprávnění a povinností přicházejí do styku s osobními údaji u správce nebo zpracovatele, byli povinni zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů.

Tato povinnost mlčenlivosti nezaniká ani ukončením zaměstnání či příslušných prací. Za porušení této obecné mlčenlivosti hrozí podle § 44 odst. 4 pokuta do výše 100 000 Kč.

Na psychologa ovšem dopadá kromě této obecné povinnosti mlčenlivosti stanovené § 15 zákona o ochraně osobních údajů i specifická povinnost mlčenlivosti vyplývající ze zákona o zdravotních službách. Na případy porušení mlčenlivosti vyplývající z jiných právních předpisů, kam psychologova povinnost mlčenlivosti nepochybně spadá, dopadá ustanovení § 44a. Toto ustanovení stanovuje podstatně citelnější sankci v maximální výši 1 000 000 Kč.⁹¹

5.3 Pracovněprávní odpovědnost

Porušení povinnosti mlčenlivosti může mít pro psychologa, je-li zaměstnancem, následky i v pracovně právní rovině. Podle písm. c) § 301 zákoníku práce mají zaměstnanci povinnost dodržovat právní předpisy, které se vztahují k jimi vykonávané práci. V případě klinického psychologa či psychologa ve zdravotnictví se tedy jedná o zákon o zdravotních službách a z něj vyplývající povinnost mlčenlivosti.

Porušení mlčenlivosti se tedy v závislosti na jeho závažnosti může stát důvodem pro výpověď danou zaměstnavatelem podle § 52 písm. g), nebo dokonce důvodem pro okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem na základě § 55 odst. 1 písm. b).⁹²

---

⁹¹ zákon č. 101/2000 Sb.

⁹² zákon č. 262/2006 Sb.

5.4 Občanskoprávní odpovědnost

Následky neoprávněného porušení mlčenlivosti by pro psychologa mohly vzniknout i v soukromoprávní rovině, jelikož se tímto porušením dopouští neoprávněného zásahu proti osobnosti svého klienta. Ten má právo se domáhat podle ustanovení § 82 občanského zákoníku, aby bylo od tohoto zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Toto pravděpodobně nebude v případech porušení mlčenlivosti v důsledku oznámení trestné činu možné, a proto se poškozený klient spíše uchýlí k využití ustanovení § 2956 a následujících, které mu dávají právo na náhradu škody i nemajetkové újmy, která mu v důsledku porušení povinnosti mlčenlivosti vznikla.⁹³

Zde je současná právní úprava vůči poškozenému podstatně vstřícnější než původní zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který v ustanovení § 420 a následujících přiznával klientovi pouze nárok na náhradu škody v jeho majetkové sféře.^{94,95}

---

⁹³ zákon č. 89/2012 Sb.

⁹⁴ zákon č. 40/1964 Sb.

⁹⁵ Polícar, 2011, op. cit., s. 33–57

6 Povědomí psychologů o rozsahu jejich zákonných povinností

Podíváme-li se na statistické údaje uváděné PČR v ročenkách kriminality, zjistíme, že trestní stíhání pro nesplnění oznamovací povinnosti představují zanedbatelné procento z celkového počtu stíhaných trestných činů. V období let 2013 až 2014 bylo za tento trestný čin na našem území stíháno pouze sedm osob.⁹⁶ V případě stíhání pracovníků pomáhajících profesí pro neoznámení informací, které se dozvěděli od svých klientů, by se v žádném případě nejednalo o zanedbatelné množství. Nicméně při nahlédnutí do soudních rozsudků týkajících se řešení trestného činu neoznámení trestného činu zjistíme, že se těchto činů nedopouštějí osoby v pomáhajících profesích. Ani v jednom případě se nepodařilo dohledat, že by byla pachatelem osoba v pomáhající profesi, či dokonce psycholog.⁹⁷

Z výše popsaného je ovšem vidět, že úprava povinnosti mlčenlivosti a jejích limitů je i v případě klinických psychologů, kteří mají nejpropracovanější právní úpravu, velmi složitá a pro laika jen těžko dohledatelná, a ačkoliv se o vysvětlení této problematiky pokoušejí nejen učebnice etiky⁹⁸, ale i jiné úžeji zaměřené odborné publikace^{99,100} či předměty vyučované v rámci studia psychologie¹⁰¹, děje se tak zpravidla ústy psychologů, jimž chybí hlubší znalosti právní teorie.

---

⁹⁶ Závěry o četnosti páchaných trestných činů vychází ze statistického přehledu kriminality za rok 2015.

⁹⁷ Střitetský, op. cit., s. 30–39.

⁹⁸ WEISS, Petr. *Etické otázky v psychologii*, 1. vydání, Praha: Portál, 2011, 352 s.

⁹⁹ BAŠTECKÁ, Bohumila a Jan MACH. *Klinická psychologie* / Bohumila Baštecká, Jan Mach a kol. 2015, 720 s.

¹⁰⁰ Špatenková, 2017, op. cit., s. 138–139

¹⁰¹ Např. předmět Etika v psychologii vyučovaný na Filozofické fakultě MU v Brně

Tato kombinace vede k situaci, kdy pilotní výzkum spočívající z dotazníku obsahujícího 6 modelových případů pro posouzení psychologovy oznamovací povinnosti, který byl administrovaný mezi psychology (23) a studenty psychologie (30), ukázal, že dotazovaní v 54,7 % odpovědí vyhodnotili svou oznamovací povinnost špatně.¹⁰²

Konkrétně byly probandům předloženy modelové situace, v nichž se dozvěděli o znásilnění klientky, zabití spáchaném klientkou, krádeži cenných mincí spáchané nezletilým klientem, závažné šikaně v kolektivu dětí, zneužívání mladistvého klienta a jeho mladších bratrů otčímem, který je ale nyní ve výkonu trestu odnětí svobody, a o spoluvězni, který při hospodské rvačce způsobil někomu těžké ublížení na zdraví. Následně byly respondentům položeny otázky, zda si myslí, že mají v daném případě oznamovací povinnost, zda by informovali policii a jak by své rozhodnutí zdůvodnili.

Počet respondentů je v této fázi výzkumu zatím příliš malý na vyvozování jakýchkoliv údajů, nicméně u odpovědí si bylo možné povšimnout tendence neoznámmit daný čin policii, ačkoliv se proband domníval, že oznamovací povinnost má. Toto se nejjasněji projevilo v druhém příkladu, který lze považovat za zcela kazuistický popis zabití.

Klientka (z první modelové situace), kterou znásilnil známý, Vám později poskytne další informace (řešte bez ohledu na rozhodnutí v předchozí situaci). Jednou večer se klientka vracela domů autem a uviděla na chodníku pachatele, zatmělo se jí před očima, dupla na plyn a pachatele přejela, nikdo nic neviděl. Ze zpráv se dozvěděla, že byl na místě mrtvý. Vše se stalo už před několika lety, policie případ odložila. Klientka zatím nic hlásit nechce a to proto, že se sama stará o nezletilé děti, chce se sama udat, až děti budou dost velké na to, aby se o sebe postaraly samy.

---

¹⁰² Střítetský, op. cit., s. 30 – 39.

Tato modelová situace dává dohromady obě podmínky výše popsaného trestného činu zabití. Klientka jedná v náhlém a extrémně silném rozrušení a současně bylo dáno předchozí zvláště zavrženíhodné jednání poškozeného. Je tedy velmi nepravděpodobné, že by člověk znající skutkovou podstatu trestného činu vraždy i skutkovou podstatu trestného činu zabití došel k závěru, že se jedná o trestný čin vraždy. Přesto došlo 90,6 % (48) respondentů k závěru, že na tuto situaci dopadá jejich oznamovací povinnost. Současně by ale informovalo policii pouze 58,5 % (31). Přibližně 32 % (15) respondentů by se tedy raději rozhodlo z jejich pohledu spáchat trestný čin než splnit svou domnělou povinnost, což by u nich minimálně vedlo k určitému psychickému nekomfortu, který by byl zcela zbytečný. Ti, kteří by svou domnělou povinnost splnili, by naopak nejen poškodili důvěru klientky v institut psychologa, ale současně by sami sebe vystavili možným postihům pro porušení povinnosti mlčenlivosti.

Takto špatné výsledky v příkladech, které jsou z pohledu práva poměrně banální, nás staví před otázku, na kolik *lege ferenda* psychologů odpovídá současné právní úpravě a zda by nemělo dojít k její kodifikaci, a tedy i zjednodušení, jak tomu mělo být již v 90. letech podle návrhu zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře České republiky.¹⁰³

---

¹⁰³ návrh zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře České republiky [online]

7 Závěr

V první části práce jsem provedl analýzu právních úprav povinnosti mlčenlivosti u jednotlivých psychologických profesí. Ač by to mohlo být překvapivé, jednotlivé úpravy se od sebe velmi odlišují, přičemž nejpropracovanější a nejširší povinnost mlčenlivosti nalezneme u klinických psychologů v zákoně o zdravotních službách. Ti jsou následováni poradenskými psychology podle zákona o sociálních službách, jejichž mlčenlivost je pojata úžeji a zákon přitom nerozpracovává možnosti jejího prolomení. Třetí právní úpravou je potom mlčenlivost školních psychologů podle školského zákona, jež se od předchozích dvou liší jak svým odlišným pojetím, které by mělo spíše akcentovat zásady zákona o ochraně osobních údajů, tak výraznou neobratností, s níž byla tato povinnost do zákona zapracována novelou z roku 2017. Právní úprava psychologů podnikajících podle živnostenského zákona mohla být potom pro někoho překvapivá, jelikož těmto psychologům povinnost mlčenlivosti vůbec neukládá.

Při analýze způsobů prolomení mlčenlivosti se ukázalo, že hlavní problém netkví v samotném vymezení povinnosti, ale v absenci její komplexní úpravy v zákoně o sociálních službách a školském zákoně. Toto potom vede k paradoxní situaci, kdy je mlčenlivost klinických psychologů, která má váhu lékařského tajemství, prolamována, zatímco poradenští psychologové a školní psychologové jsou mlčenlivostí dále vázáni, jelikož jejich zákony tato prolomení neznají. Nedostatečná komplexnost a nepromyšlenost právní úpravy potom ústí v mezery v právu *de lege lata*, kdy v civilním soudnictví není možné poradenské a školní psychology zbavit jejich mlčenlivosti bez souhlasu klienta, který ale v soudním sporu s psychologem tento souhlas nemusí chtít udělit. Podobně je možné, aby si znalec vyžádal zdravotnickou dokumentaci klinického psychologa za účelem vypracování znaleckého posudku, zatímco k dokumentacím zbylých psychologů se bez souhlasu klienta dostanou orgány činné v trestním řízení (potažmo znalec) jen skrz souhlas soudu.

Z analýzy skutkových podstat, s nimiž se může dostat psycholog do kontaktu, vyplývá, že u psychologů zpravidla převládá povinnost mlčenlivosti nad povinností překazit trestný čin, či jej oznámit. Pokud by se v takovém případě psycholog rozhodl předat informace třetí osobě, dopustil by se porušení svých zákonem stanovených povinností. Tím by se vystavil nebezpečí postihů, které jsou s porušením mlčenlivosti spojeny. Mohl by tak být postihován nejenom v rámci pracovněprávního vztahu v krajní podobě okamžitým zrušením pracovního vztahu ze strany zaměstnavatele a povinován náhradou způsobené újmy podle občanského zákoníku, ale psychologovo jednání by mohlo být vyhodnoceno dokonce jako trestný čin, za nějž by mu hrozil trest odnětí svobody až na tři roky.

Téma psychologovy povinnosti mlčenlivosti ovšem doposud stojí mimo zájem odborné právní veřejnosti, přičemž nejbližší tomuto tématu se pohybují odborníci publikující o povinnosti mlčenlivosti mezi lékaři.

Je přitom poněkud paradoxní, že lékaře při výkonu jeho práce zajímá především fyzický stav pacienta, dá se tedy s trochou nadsázky konstatovat, že lékař může svou práci odvést dobře, aniž by mu pacient řekl jediné slovo. Oproti tomu psycholog je především odkázán na informace o psychickém stavu, které mu klient sdělí, a tedy na důvěru, kterou v něj klient má. Člověku, který přijde k psychologovi, sedne si a bude mlčky hledět před sebe, psycholog zvládne pomoci jen velmi obtížně.

Povinnost mlčenlivosti je zde primárně od toho, aby se klienti nemuseli obávat psychologa navštívit a svěřit mu všechny informace, které jsou třeba k tomu, aby jim odborník efektivně pomohl. V rámci přípravy této práce se mi ovšem nepodařilo najít pro laiky srozumitelný popis podmínek mlčenlivosti a jejích limitů, který by klientům v těžkých životních situacích mohl pomoci se rozhodnout, které informace psychologovi sdělit a jakého psychologa si vybrat, tak aby mu řekli maximum, a přitom se nevystavil nebezpečí trestního stíhání. Současně se ukazuje, že psychologové sami znají své povinnosti jen velmi mlhavě a mnoho z nich může žít ve strachu z odhalení domnělého porušení oznamovací povinnosti.

Samostatnou kapitolu v tomto nedostatku relevantních a pro laiky srozumitelných informací a ve z toho plynoucích mylných představách o zákonných povinnostech tvoří orgány sociálně právní ochrany dětí. Zde mají psychologové pracující s dětmi oznamovací povinnost, narazí-li na ohrožené dítě. Problémem právní úpravy je dle mého názoru například fakt, že tuto povinnost mají (na rozdíl od poradenských psychologů) kliničtí psychologové bez ohledu na to, zda s dětmi pracují či nikoliv, což je staví do problematické situace, setkají-li se s klientem, jenž je pachatelem trestného činu vůči dítěti.

Jak vyplynulo z mého šetření, případů, kdy se psycholog obrátí na OSPOD, není mnoho, ale o to závažnější potom jsou a může v nich jít i o život dítěte, proto je velmi důležitá profesionální spolupráce mezi dětskými psychology a OSPODy, k té by dle mého názoru mohla pomoci větší informovanost odborné veřejnosti o fungování a pravomocích OSPODů.

Téma povinnosti mlčenlivosti u psychologů stojí bohužel doposud natolik mimo zájem odborné právnické veřejnosti, že je možné tuto práci považovat za pravděpodobně jedinou práci, která se problematikou komplexně zabývá, přičemž velká část této problematiky nebyla právníky doposud vůbec rozpracována. Psychologové se v mnohých bodech velmi odlišují od ostatních pracovníků, již jsou jmenovanými zákony upravováni, což ale soudobá právní úprava dostatečně nereflektuje. Tímto selhává ve své úloze a dle mého názoru potřebuje zásadní změnu, a to nejlépe v podobě kodifikace, která by upravovala pouze výkon psychologických profesí.

Domnívám se ovšem, že by bylo příliš ambiciózní vzhledem k teoretické nerozpracovanosti tématu formulovat tuto práci jako podklad legislativní změny a účel práce tedy spatřuji spíše v poukázání na opomíjenou problematiku a mezery v zákonech s ní spojené. Současně se chci problematice dále věnovat a použít tuto práci jako podklad pro vytvoření manuálu pro psychology

Předpokládám, že schůdnou variantou by se mohla též ukázat cesta přes založení psychologické komory, která by dohlížela na výkon psychologické profese, do držování profesních a etických standardů, a současně by psychologům byla oporou

---

a pomáhala, aby se mohli maximálně věnovat své profesi a nemuseli se místo toho pouštět do hledání v zákonech. Inspirací by přitom mohla být například Česká advokátní komora, u níž bych vyzdvihl jeden z institutů. V rámci advokátní úschovy přestává být advokát pouze advokátem a stává se též strážcem bran podle zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Dojde-li k závěru, že jde o podezřelý obchod, potom nepodává svůj podnět přímo finančnímu úřadu, ale advokátní komoře, která zhodnotí, zda v podání neporušuje svoji mlčenlivost, a je-li podání v pořádku, potom jej předá finančnímu úřadu. Podobný postup by se podle mého názoru mohl velmi osvědčit u psychologů.

Nová právní úprava se nicméně zatím nechystá, proto by bylo vhodné, aby se odborná právnická veřejnost více věnovala tomuto tématu a alespoň poskytla relevantní a srozumitelné zdroje informací o současné právní úpravě.

V západní společnosti je běžné, že má každý „svého psychologa“ a tento trend se postupně dostává i k nám. Dá se tedy předpokládat, že bude přibývat případů, kdy se budou muset psychologové rozhodovat, zda oznámit trestný čin či nikoliv.

Použité zdroje

Monografie

1. BAŠTECKÁ, Bohumila a Jan MACH. *Klinická psychologie* / Bohumila Baštecká, Jan Mach a kol. 2015, 720 s. ISBN 978-80-262-0617-0.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1. vydání, Praha: Portál, 2014, 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1.
3. FRYŠTÁK, Marek a Zdeněk KREJČÍ. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 167 s. ISBN 978-80-210-4955-0.
4. HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 493 s. ISBN 978-80-7380-458-9
5. HIRT, Miroslav. *Soudní znalectví v oboru zdravotnictví*. Praha: Grada, 2014. 48 s. ISBN 978-80-247-3890-1..
6. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7.
7. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o výkonu vazby, zákon o výkonu trestu odnětí svobody, advokátní tarif*. 7. vydání, Praha: Leges, 2009. Glosátor, 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.
8. KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 516 s. ISBN 978-80-7179-226-0.
9. MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 912 s. ISBN 978-80-7478-727-0.
10. NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a Jana RIEDLOVÁ JURKOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: s komentářem*. vyd. Olomouc: Nakladatelství Anag, 2016, 807 s. ISBN 978-80-7554-022-5.

11. POPE, Kenneth S. a Melba Jean Trinidad VASQUEZ. *Ethics in psychotherapy and counseling: a practical guide*. 2016. 475 s. ISBN 9781119195443.
12. PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014, 249 s. ISBN 978-80-247-4451-3.
13. RIZMAN, Stanislav. § 367 [Nepřekážení trestného činu]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*, 2.vydání, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, 3360 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
14. SOLNAŘ, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009, 786 s. ISBN 978-80-254-4033-9.
15. ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017, 288 s. ISBN 978-80-247-5327-0.
16. ŠUSTEK, Petr a Tomáš HOLČAPEK. *Zdravotnické právo / Petr Šustek, Tomáš Holčapek a kolektiv*. Vyd., Wolters Kluwer, 2016, 582 s. ISBN 9788075523211.
17. WEISS, Petr. *Etické otázky v psychologii*, 1. vydání, Praha: Portál, 2011, 352 s. ISBN 978-80-7367-845-6.

Články

18. DOLEŽAL, Tomáš. Prolamování povinné mlčenlivosti – absurdní soudní interpretace [online]. 2011. Dostupné z: <http://www.zdravotnicke-pravo.cz/0007-znasilneni-a-pohlavni-zneuziti-ditete-hlasit-ci-nehlasit>
19. HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 53-66. ISSN 1210-6348.
20. KŘÍSTEK, Adam, Předpoklady, účel a limity sociální práce s cílovou skupinou rodičů užívajících návykové látky. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 5, s. 6-10. ISSN 1212-866X.

21. MACH, Jan. Znásilnění a pohlavní zneužití dítěte. Hlásit či nehlásit. *Tempus Medicorum* č. 6/2011 [online]. [cit. 2018-03-04]. ISBN 80-860-1357-X. Dostupné z: <http://www.zdravotnicke-pravo.cz/0007-znasilneni-a-pohlavni-zneuzeni-ditete-hlasit-ci-nehlasit>.
22. POLICAR, Radek. Povinnost mlčenlivosti zdravotnických pracovníků vs. orgány činné v trestním řízení. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online]. 2011, roč. 1, č. 3, s. 33–57 [cit. 16. 03. 2019]. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/16>
23. STŘÍTESKÝ, Matěj. Zamyšlení nad oznamovací povinností psychologů jako pracovníků pomáhajících profesích. *E-psychologie* [online]. 2017, roč. 11, č. 4, s. 30-39 [cit. 16. 03. 2019]. ISSN 18028853. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/pdf/stritesky.pdf>
24. ŠÁMAL, Pavel. § 140 [Vražda]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1457. ISBN 978-80-7400-428-5.
25. ŠVARC, Jiří. Znalecké posuzování duševního stavu v trestním řízení. *Zdravotnictví a právo*. 2011, roč. 15, č. 1, s. 17-23. ISSN 1211-6432.
26. UHEREK, Pavel. Mají civilní soudy nárok na poskytnutí zdravotnické dokumentace?. *Soudce*. 2012, roč. 14, č. 1, s. 11-12. ISSN 1211-5347.

Judikatura

27. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 22. 3. 1990, sp. zn. 2 Tzf 3/90. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzgbpxexzugbpxi4q#>

-
28. Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. Tpjn 300/2014. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgvpxexzrl52he>
  29. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2014, sp. zn. III. ÚS 2633/16. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgvpxexzrl52he>
  30. Nález Ústavního soudu ze dne 10.3.2015, sp. zn. II. ÚS 2050/14, publikován pod č. 76/2015 Sb., [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgvptkm27ovzw4#>

Internetové zdroje

31. Amnesty International (2015). Problematika násilí na ženách optikou české populace [online] [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/source/pdf/amnesty-international-fin.pdf>
32. Mlčenlivost sociálního pracovníka. *Právo a terénní sociální práce* [online]. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/mlcenlivost-social-niho-pracovnika-1232>
33. Návrh zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře České republiky [online]. *Digitální repozitář Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky* [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: http://www.psp.cz/ek-nih/1993ps/tisky/t0016_01.htm
34. Závěry o četnosti páchaných trestných činů vychází ze statistického přehledu kriminality za rok 2015, Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality.aspx>

35. ŽÁRSKÁ, Lucie. Statistické údaje k trestnému činu: Znásilnění, 2016 [online] [cit. 22. 2. 2019] Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-udaje-k-trestnemu-cinu-znasilneni.aspx>

Právní předpisy

Zákony

36. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 24. 03. 2019].
37. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 24. 03. 2019].
38. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
39. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
40. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 24. 03. 2019].
41. Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
42. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 26. 03. 2019].
43. Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
44. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 24. 03. 2019].

-
45. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  46. Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  47. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 24. 03. 2019].
  48. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  49. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  50. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  51. Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  52. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 24. 03. 2019].
  53. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].
  54. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 03. 2019].